

54280

3

PROTIALKOHOLNA ZVEZA
„SVETA VOJSKA“

18

POROČILO

O II. PROTIALKOHOLNEM KONGRESU

v Ljubljani 4. julija 1909

1909

Založila „Zlata doba“

Tiskala Katoliška tiskarna

54280

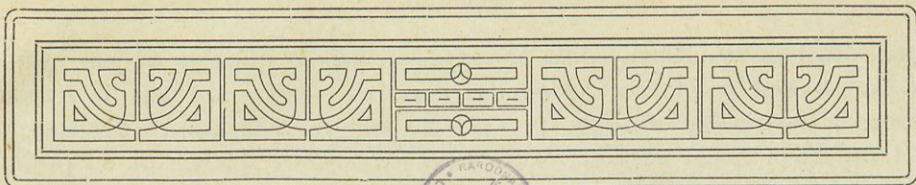

030028071

1875

1919

[Faint handwritten notes at the bottom of the page]

Poročilo

o II. protialkoholnem kongresu v Ljubljani,
dné 4. julija 1909.

Želeli smo podati poročilo obširnejše kakor je tukaj, in sicer kmalu po končanem kongresu. Zato smo si najeli stenografa, ki je na papir vjel vsako besedo, katera se je na kongresu govorila. Čakali smo tedaj od tedna do tedna in od meseca do meseca na njegovo milost, kdaj da dobimo iz njegove roke pisano poročilo. Zato se nam je poročilo tako zavleklo. No, ko na neštetokrat ponovljeno prošnjo in pritisk za nobeno ceno ni bilo mogoče od njega dobiti niti črke — se ne moremo več dalje pustiti od njega vleči, in zato podajemo poročilo v tej okrajšani obliki. Glavna stvar so itak govori. Ti bodo posebno dobro služili kot substrat za kaka predavanja.

Kongres se je vršil v veliki dvorani Uniona. Udeležba se more imenovati prav povoljna. Število udeležnikov cenimo na 600 — za tak shod veliko število. Glavni kontingent je dala dežela. Nekateri kraji so bili posebno dobro zastopani. Imenujmo posebe: Črnuče, Domžale, Dobrova, Reteče, Logatec. Ljubljana se ni dobro obnesla. Ljubljčanji so le bolj za kakšen „hec“, za resno stvar je premalo smisla. O tem bomo še enkrat posebe spregovorili.

Dvorana je bila nekoliko okrašena. Prav lepo pa se je prezentirala na odru naša razstava, ki nam jo predočuje današnja naša slika.

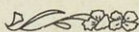
Shod je otvoril in dopoldne vodil predsednik „Abstinenta“, dr. Krek. Njegovega nagovora ne moremo podati, ker smo se zanašali na stenografsko poročilo, ravnotako ne raznih pozdravov in nagovorov. Pozdravili so kongres pismeno: deželni predsednik baron Schwarz, ustno: deželni glavar pl. Šuklje v imenu dežele; prelat Andrej Kalan v imenu škofijstva; glavni tajnik društva zoper pljučne bolezni, dr. Demeter vitez Bleiweis-Trsteniški; nadučitelj Ogorelec od Sv. Barbare v Halozah; zastopnik „Orlov“, Jeločnik, in en zastopnik abstinentov goriških. Daljši nagovor je imel nazadnje pri debati g. dr. Robida. — Izmed naznanjenih govornikov ni prišel g. dr. Levičnik, ki so ga tiste dni vtaknili v vojaško suknjo in je bil na vajah tam nekje na laški meji.

Zborovanje se je vršilo dopoldne in popoldne. Zvečer pa je bila v isti dvorani protialkoholna veselica, pri kateri je bilo občinstva polno.

Katol. društvo za delavke nas je razveseljevalo z ljubkim petjem, vmes pa sta se vrstila govora zastopnika delavcev, Matija Mikeljna iz Kamne gorice, in zastopnika dijakov, g. Vebleta, dalje kupleti, šaljiva deklamacija dr. Lenarda in šaljivi nastopi Slavka Ravnikarja. Naša dekleta pa so pridno točile brezalkoholne pijače. Seveda pa se je med pošteno družčino pritepel tudi naš ljuti in cel dan pobijani sovražnik — alkohol ter se drznil celo prikazati se na mizi, pa samo tam doli za durmi, — česar po našim gostom nismo preveč zamerili. Saj vemo, da bo treba še precej kongresov, preden mu bomo vrat dodobra zavili.

ln zdaj naj pridejo po vrsti govori tega dneva — vsi, razen uredni-kovega, ki ga tudi ni dejal na papir, zanašajoč se na stenografa. Morda pride še kdaj pozneje na vrsto.

Proučite, cenjeni čitalci, te govore in raznesite v posameznih predavanjih njih zrna po celi domovini!

O užitninah s posebnim ozirom na alkoholovine in njih vplivu na človeško telo.

(Ing. chem. Jakob Turk.)

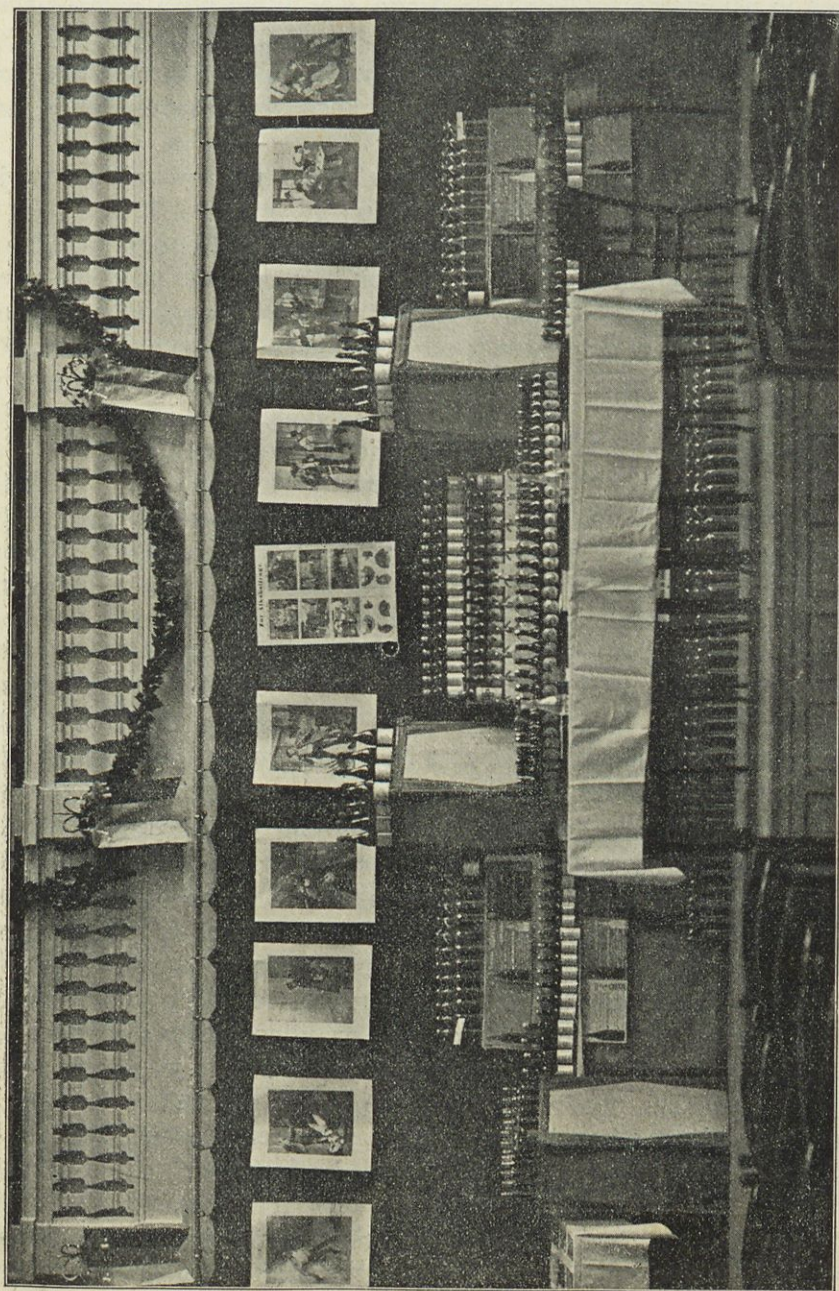
Človeška slabost je pač taka, da ne pozna zmernosti v uživanju. Ravno to je rodilo že mnogo gorja na svetu. Največje zlo sedanjega časa pa je brezdvomno pijančevanje, ki ni nič drugega, kakor zloraba opojnih pijač v svrho pretiranega užitka. Še vsaka zloraba pa je rodila odpor. in tako se je dvignila tudi proti pijančevanju armada, katera se zbira pod zastavo protialkoholnega gibanja. To gibanje je postalo tako mogočno, da je potisnilo v ozadje vsa druga socialna in gospodarska vprašanja. In, ko se gre za obstoj jako razvitih panog poljedelstva ter zelo cvetoče kmetijske obrti in industrije, ter konečno tudi za kruh in obstanek širših slojev prebivalstva, si ne smemo mašiti ušes, da ne bi čuli nepristranski glas, ki govori za in proti alkoholu kot užitnini.

Prav iz tega vzroka upam, da vam moja izvajanja ne bodo ravno neprijetna, četudi se ne bodo vedno in povsod vjemala z vašimi in z nazori absolutne abstinence. Sicer pa ne govorim k vam samo kot strokovnjak, ampak tudi kot zmernež najčistejše vrste in morete raditega zaupati in verjeti mojim besedam.

Življenski pojavi in postopki v človeškem telesu so združeni z neprestano porabo in obrabo telesnih snovi. Da se pa te popolnoma ne obrabijo, jih je potreba nadomestovati, ker bi sicer človeško telo postalo nespособno za življenje ter bi zapadlo smrti. Potrošek na telesni tvarini nadomestujemo s hraninami, ki jih dovajamo telesu z jedjo in pijačo.

Poleg hranin uporabimo s hrano še mnogo drugih snovi, ki jih imenujemo užitnine (Genußmittel). Le-te nimajo namena nadomestovati potrošeno telesno tvar, pač pa dajejo hrani prijeten vonj in okus ter budijo

s tem slast do jedi. Razven tega vplivajo užitnine jako blagodejno na žleze prebavnih organov, ki izločujejo v njih navzočnosti hitreje in v večji meri prebavne soke ter pospešujejo tako prebavo použite hrane.

Naša razstava.

K užitninam, ki ugodno vplivajo na našo slast, prištevamo n. pr. kuhinjsko sol, sladkor, dišave, sladila itd.

Brez kuhinjske soli bi n. pr. ljudje ne mogli uživati hrane. Zato je kuhinjska sol v krajih, kjer ni morja in solnih rudnikov v bližini, pravi nasladek.

Sladkor ni le živilo, ampak tudi odlična užitnina. In prav raditega kupujemo in plačujemo sladkor tako drago. Kot živilo nima namreč sladkor večje hranilne vrednosti kakor škrob in dekstrin, ki sta dosti cenejša. Sladkor je tako prijetnega okusa, da imenujemo po njem marsikaj, kar nam prijetno diši. Zato je nekaj čisto naravnega, da vzbuja sladkor slast do jedi ter že s tem pospešuje prebavo.

Važna so tudi razna sladila. Nekatera izmed njih vplivajo po svojih rezko dišečih ali pa gorjupih snoveh ugodno na prebavo. K tem nam je prištevati: poper, paprika, gorjušica itd. Druga sladila se odlikujejo po prijetno dišečem in izhlapnem olju, ki prija našemu vonju in okusu ter s tem pospešuje izločevanje sline in drugih prebavnih sokov. K poslednjim je treba prištevati: vanilijo, cimet, dišeče klinčke itd. Prav tako vpliva tudi razna zelenjad, kakor peteršilj ter čebula, česenj itd.

Nepristranski presojevalec mora končno priznati, da tudi alkaloidične užitnine, h katerim prištevamo kavo, čaj, kakao, oziroma čokolado in tobak, ne morejo napraviti v človeškem telesu preveč kvara, ako se zmerno uživajo. Bela kava, čaj z mlekom, ali pa pipa tobaka po zadostnem kosilu tudi slabotnemu in razboljivemu človeku ne more preveč razdražiti živcev. Drugačna postane seveda stvar, ako so komu njegovi živci tako malo mar, da dan za dnevom popiva črno kavo, čaj z rumom ter povrh še mnogo kadi. Posledice v tem slučaju gotovo ne izostanejo. Te posledice pa niso dosti milejše od onih, s katerimi mora računati alkoholik, ki z alkoholičnimi užitninami (vinom, pivom, žganjem) uničuje svoje živce in izpodkopa svoje zdravje.

Užitnine imajo brezdvomno svoje dobre in slabe strani. Ako se zmerno uživajo, morejo prijetno in ugodno vplivati na počutek človeškega ustroja ter morejo pospeševati prebavo in boljšo izrabo hrane v prebavilih. Kakor hitro pa se pri použivanju užitnin prekorači dopustna mera, postanejo strupi, ki razjedajo živce, slabe prebavne organe ter s tem izpodkopaujejo zdravje človeškega ustroja (organizma). Če lo kuhinjska sol, ki je sama na sebi kaj nedolžna stvar in za pravilno prebavo rastlinskega živeža neobhodno potrebna užitnina, more uničiti prebavje, ako se trajno v prevelikih množinah použiva. Najhujše posledice pa rodi nezmernost v použivanju alkoholov in, s katerimi se hočemo posebej pečati.

K alkoholovinam ali alkoholičnim užitninam prištevamo vino, pivo in razne žgane pijače.

Znano je od pamtikev, da sladke tekočine, ki nimajo preveč sladkorja v sebi, pokipe in so potem opojne. To izpremembo povzročajo neskončno male glivice, ki se imenujejo droži. Le-te pretvarjajo namreč sladkor v tekočinah v ogljikovo kislino in alkohol, ki ima opojno lastnost.

Najlažje izmed vseh sladkih tekočin pokipi iz grozdja iztisnjeni sladki sok, ki se imenuje m o š t. V njem je grozdni sladkor in na milijone droži, ki mošt prav hitro pokipe ter izpremene v v i n o.

Slično, kakor vino iz vinskega mošta se dobiva s a d j e v e c iz sadnega mošta.

Tam pa, kjer grozdje ne zori, navadili so se variti p i v o, ki se je radi svojega prijetnega okusa ljudem tako prikupilo, da se je vdomačilo celo v vinorodnih krajih.

V svrhu dobivanja piva se namoči ječmen ter pusti kaliti v ne prehladnih kletih. Pri kalenju nastane v ječmenu snov, ki ima lastnost pretvarjati škrob v sladkor ter se imenuje d i a s t a z a. Ko doseže kalica gotovo dolgot, se kalenje prekine ter izkaljeni ječmen posuši. Tako dobivajo proizvod, ki ga imenujejo s l â d (Malz). Le-ta se zdrobi in potem v kadeh zalije z 50°—70° vročo vodo. Pri tej stopinji toplote se ječmenov škrob s pomočjo diastaze, ki je pri kalenju ječmena nastala, pretvarja brzo v sladkor in dekstrin. Na ta način se dobiva s l a d i c a (Würze), ki je močno sladka tekočina. Le-tej se doda še h m e l j, ki daje pivu prijetno grenčico. Nato se sladica s hmeljem prekuha, potem naglo ohladi ter z drožmi pokipi, nakar nastane iz nje pivo.

Znano je že od davnih časov, da vino upijani. Prekapanje ali destilacijo, s pomočjo katere je mogoče izločiti iz vina o p o j n i n o, pa so izumili šele Arabci v 8. stoletju. Arabci so občudovali vinsko prekapavino radi njene gorljivosti in so jo imenovali a l k o h o l (al-kohol) t. j. duh. Tudi Evropejci so videli v vinski prekapavini vinski duh, oziroma vinski cvet in so jo raditega krstili z latinskim imenom s p i r i t u s v i n i ali kratko s p i r i t u s.

Vzrok opojnosti vina, piva in drugih opojnih pijač nam je torej iskati v a l k o h o l u. Ker je le-ta lahko izhlapna tekočina, ga moremo brez velikih težav iztrebiti, oziroma izločiti iz alkoholovin. V to svrhu denimo nekoliko čvička v stekleno betico, katere vrat smo podaljšali s stekleno cevjo ter prižgimo pod njo špiritov gorivec. Kakor hitro začne vino vreti, puhte iz cevi alkoholoove pare, ki se vnamejo, ako se jim približamo s plamenom. Če bi te pare ne sežgali, ampak jih vlovili ter ohladili, dobili bi alkohol kot tekočino. Tako delajo v praksi in dobivajo na ta način, ki ga imenujemo prekapanje ali destilacijo, a l k o h o l, oziroma ž g a n e p i j a č e.

Spočetka so dobivali alkohol samo iz vina. In še dandanes se mnogo vina prekapa v svrhu izdelavanja k o n j a k a, ki velja za najodličnejšo žgano pijačo. Pozneje so začeli izdelovati alkohol iz sokov raznih sladkih sadov. Pri nas in pri ostalih Jugoslovanih se poslužujejo v to svrhu zlasti sliv in dobivajo iz njih s l i v o v k o, ki se prišteva k odličnejšim žganim pijačam. Iz vinskih tropin dobivajo t r o p i n o v e c, iz brinjevih jagod b r i n j e v e c itd.

Večina alkohola, ki služi za izdelovanje žganja in likerjev, pa dobivajo dandanes iz sirovin, ki so bogate na škrobu. Take sirovine

so rž, koruza, krompir itd. Iz škrobnih sirovin se dobiva alkohol na podoben način, kakor se dobiva pivo iz ječmena. Tudi tu se škrob s pomočjo slada, oziroma diastaze, ki je v njem, pretvori najprej v sladkor, ki se potem z drožmi pokipi ter izpremeni v alkohol. Nastali alkohol se potem s prekapanjem ali destilacijo osami, v slučaju potrebe očisti in stvar je gotova.

Alkohol, kakršnega proizvaja veleindustrija, je prezgoščen ter radi tega neužit. Za pijačo sposoben postane ta alkohol šele potem, ako se primerno stanjša z vodo. Da dobi žganjica prijetnejši vonj in okus, dodavajo ji razne aromatične snovi in izvlečke. Likerje pa poleg tega tudi s sladkorjem zaslade.

Najstarejša in obenem najzlahtnejša opojna pijača je vino, ki zavzema raditega med alkoholovinami najodličnejše mesto.

Največ se proizvaja vina v Evropi, kjer se ga je pridelalo 1907. leta okroglih 170 milijonov hektolitrov, dočim se ga je pridelalo v ostalih delih sveta komaj desetina tega.

Glede množine pridelanega vina stoje Francija, Italija in Španka na prvem mestu. Tem sledi Avstro-Ogrska, potem Portugalska, dalje Rusija, Nemčija itd.

Leta 1907. se ga je pridelalo in sicer:

na Francoskem	66,070.000 hl
v Italiji	56,626.000 »
na Španskem	21,000.000 »
» Avstro-Ogrskem	7,350.000 »
» Portugalskem	4,500.000 »
» Ruskem	2,600.000 »
» Nemškem	2,500.000 » itd.

Vinski pridelek pa raste od leta do leta in je narastel leta 1908. samo v Avstriji na 8 milijonov hektolitrov vina. Od te množine pripade na Kranjsko okroglih 400.000 hl.

Naravno je, da se použije vina največ v krajih, kjer se ga največ pridel. Ker pa je cena vinu precej visoka, odločuje v tem oziru tudi ljudsko blagostanje, ki ni vedno najugodnejše v vinorodnih krajih. Kakor izkazuje statistika, se je popilo vina povprečno o letih od 1896.—1903. izračunjeno na leto in na prebivalca in sicer:

na Francoskem	135·9 l
v Italiji	108·9 »
na Španskem	85·5 »
» Portugalskem	82·4 »
v Švici	72·9 »
» Bulgariji	59·4 »
» Rumuniji	31·1 »
na Avstro-Ogrskem	17·6 »
v Srbiji	15·3 »
na Nemškem	5·9 »

v Avstraliji	5·4 l
» Belgiji	4·5 »
na Angleškem	1·8 »
» Nizozemskem	1·8 »
v Združenih državah Sev. Amerike .	1·8 »

Jako čislana in priljubljena alkoholna pijača je tudi pivo. Priljubila se je ta pijača višjim slojem prav tako, kakor nižjim in jo raditega vidimo skoraj redno na mizi vseh imovitejših slojev. Ker je pivo cenejše od vina, je prav mnogo pripomoglo, da se je razširilo pijančevanje tudi med sloje, ki ga prej niso poznali. Piva se proizvaja dandanes več nego vina in je torej samoobsebi umevno, da se ga tudi več popije. Ravno tako je umevno, da zavzema pivo svoje postojanke v krajih, kjer ne rodi vinska trta, in pa tam, kjer se prideluje bolj malo vina. Vendar se je vdomačilo pivo tudi v vinorodnih krajih ter je raditega postalo vinu jako nevaren konkurent. Po statističnem izkazu iz leta 1903. se použije piva na leto in posameznika

v Belgiji	214·7 l
na Angleškem	113·7 »
» Nemškem	115·2 »
» Danskem	93·6 »
v Švici	70·0 »
» Avstriji	66·9 »
na Norveškem	14·2 »
» Ogrskem	8·2 »

Najnevarnejše alkoholovine so žganjice. Nevarne so te pijače raditega, ker se popiva ž njimi alkohol v zgoščeni obliki in je zgoščen alkohol brezdvomno velik strup za človeški ustroj. Kdor se je torej udal žganju, je izgubljen in takih izgubljenih eksistenc tava vse polno med nami. Nevarne so te eksistence svojcem in človeški družbi. Zato mora biti skrb vseh treznih ljudi, da jih čimprej iztrebijo iz svoje srede.

Žganjice so pijača proletarcev in zato se jih popije zlasti mnogo v industrijalnih krajih. Njih pravo domovanje pa so mrzli severni kraji, kjer prevladuje vse ostale opojne pijače. Vendar pa ljudstvo v teh krajih ni tako močno udano pijanstvu, kakor je razupito, ker se použije drugod več alkohola.

Izračunjeno za leto in posameznika se je použilo žganja leta 1902. kakor sledi:

na Danskem	8·5 l
v Avstriji	6·9 »
na Ogrskem	5·2 »
v Belgiji	4·9 »
na Nemškem	4·8 »
» Nizozemskem	4·6 »
» Švedskem	4·5 »
» Francoskem	3·7 »

v Zedinjenih državah	3·2 l
na Rumunskem	2·9 »
» Angleškem	2·7 »
» Ruskem	2·7 »
» Norveškem	2·0 »
v Italiji	0·7 »
na Bulgarskem	0·5 »

Te številke ne izgledajo ravno prestrašno v primeri z množino vina in piva, ki se použije. Če se pa pomisli, da odgovarja liter žganja približno 5 l vina, oziroma 10 l piva, potem nam more biti jasno, da so tudi te številke čudovito visoke. Strašne pa so navedene številke zategadelj, ker nam povedo, kako veliko alkohola se popije v zgošчени obliki.

Povprečno se popije v vseh omenjenih krajih z vinom 2·70 l, s pivom 3·20 l, z žganjem 3·70 l, — skupaj 9·60 l alkohola na leto in prebivalca. Iz tega vidimo, da žganje pravzaprav prevladuje ostale opo'ne pijače.

Alkohola se torej zlasti v kulturnih krajih neizmerno mnogo použije. Popiva se, kakor smo že slišali s pivom, vinom in žganjem. Pivo vsebuje približno 4% alkohola, v navadnem namiznem vinu ga je okroglih 8%, dočim ima razno žganje od 20—50 in tudi več odstotkov alkohola v sebi.

Da je absolutni alkohol strup, o tem ni pač nobenega dvoma in so v tem oziru vsi strokovnjaki edini. Po Dragendorfu se more človek s 60 do 180 g absolutnega alkohola zastrupiti. Prav tako je gotovo, da je tudi alkohol, kakoršen se použiva z žganjicami, strup, ki more v zadostni meri použiti človeka usmrtiti.

Vprašanje nastane zdaj: je-li alkohol v vsaki meri in goščobi strup, ali ne? Če bi mogli temu vprašanju brez pridržka pritrditi, potem bi morale vse alkoholovine brez izjeme pod ključ, ker so strupi človeškemu zdravju in življenju jako nevarne snovi. Toda pojem strup je jako relatiiven in se more raditega raztezati na vse strani. Po mojem mnenju absolutnih strupov sploh ni; strupov namreč, ki bi mogli biti v najmanjših množinah človeškemu zdravju in življenju škodljivi. Strupene postanejo namreč snovi, ki jih zovemo strupe, šele v gotovi množini in goščobi. To velja za alkohol pravtako, kakor za vse ostale strupene, oziroma človeškemu zdravju škodljive snovi.

Že sama navzočnost strupenih snovi v jedilih in pijačah ne daje torej zadostnega povoda, da bi se morale dotične jedi in pijače izključiti iz prometa ter zavreči kot človeški živež. Če bi bila v tem oziru mero-dajna že mala množina zdravju škodljivih snovi, potem se ne bi smeli posluževati pri pripravljanju jedil n. pr. kisa, ker vsebuje zdravju jako škodljivo kiso vo kislino in ne smeli bi jesti svežega kruha, ker ima približno ½% alkohola v sebi. Prav tako bi morali zavreči kuhinjsko sol, ki je, ako se v prevelikih množinah použiva, zdravju jako škodljiva tvarina. Zavreči bi morali konečno še sto in sto drugih stvari, ki vsebujejo v večji ali manjši meri snovi, katerih škodljivost more biti v zgošчени obliki člo-veškemu zdravju zelo nevarna. Pivo in vino pa bi morali naravnost zabe-

čatiti ter etikirati z etiketami, na katerih bi bila mrtvaška glava, v znak njiju velike strupenosti. Če bi se pa imelo to zgoditi, potem bi morala zadeti enaka usoda vse užitnine, ker niso nič manj škodljive in nevarne človeškemu zdravju, kakor alkohol, ki se z vinom ali pivom použiva. Tudi protialkoholno gibanje bi moralo izpremeniti svojo smer in obenem obrniti svojo ost proti vsem užitninam. V tem slučaju pa bi naleteli na silen odpor, ker si kulturni človek ne da vzeti vseh užitnin in to temmanj, ker je njih neškodljivost brezdvomno dognana dotlej, da se zmerno, z razumom in nezgoščene uživajo. To velja seveda za alkohol prav tako, kakor za druge užitnine. V pivu in vinu je alkohol v jako razredčeni obliki in bi radi tega ne mogel biti strupen, ako bi se te pijače razumno in zmerno uživale. To pa se žalibog ne vrši, ampak se tudi s pivom in vinom alkohol zlorablja kot užitnina. Zato je boj proti zlorabi piva in vina v užitne svrhe prav tako opravičen, kakor proti zloglasnemu in škodljivemu žganjepitju.

Bodimo torej pravični in dosledni in nabrusimo svoje meče predvsem proti škodljivcu, ki se ljudstvu ponuja v obliki žganega strupa. Potem pa delujmo tudi na to, da prešine zmernost ljudske mase. In, ko bomo dosegli, da izgine žganje s pozorišča ter se bo pivo in vino použivalo nekako tako, kakor se použivajo okrepčila in zdravila, potem bo prenehalo pijančevanje, ki danes izpodjeda srečo in blagostanje našega ljudstva.

Boj torej žganju in pijančevanju! In ko bosta oba pobita na tleh ležala, potem strupa v alkoholu ne bomo več poznali in alkohol nam bo zdravilo.

Poleg alkoholove strupenosti, ki se pojavlja v opojnosti alkoholovin, se mora uvaževati tudi škodljivost alkohola pri prebavi hrane v prebavilih.

Neizpobitno je namreč dognano, da alkoholiki in med njimi zlasti žganjepivci slabo prebavijo použito hrano. Glavni vzrok temu dejstvu je pač ta, da alkohol izločuje prebavljene ali peptonizirane beljakovine iz raztopin. Vendar pa tudi v tem oziru ni vseeno, v kaki zgoščenosti je alkohol, ki se použiva. Tako n. pr. nima 4% alkohol, kakršen se použiva s pivom, nobenega vpliva na izločevanje raztopljenih beljakovin. V dokaz temu more služiti dejstvo, da so v pivu beljakovine raztopljene, ne da bi se iz njega izločile. Prav tako tudi 7% alkohol, kakršen se navadno použiva pri nas z vinom, ne izločuje v izdatni meri peptoniziranih beljakovin. Drugačna pa je stvar z zgoščenimi alkoholovinami. Že 26% alkohol, ki se popiva s s'abejšimi žganjicami, izločuje prebavljene ali peptonizirane beljakovine. Še veliko hujše vpliva na nje 48% alkohol, kakršen se použiva z jakimi žganjicami. Absolutni alkohol pa jih skoraj popolnoma izločuje iz raztopin.

To, kar smo slišali, moremo seveda tudi eksperimentelno dokazati. V ta namen vzemimo raztopino peptoniziranih beljakovin, ter napolnimo z njo pet steklenic cev (epruvei) približno do tretjine. K raztopini v prvi

cevki dolijmo 4% alkohol in videli bomo, da se iz raztopine ničesar ne izloči. Tudi 7% alkohol, ako ga dolijemo k raztopini v drugi cevki, ne napravi očitnega izločka. Močan izloček pa nastane s 26% in še močnejši s 48% alkoholom, dočim absolutni alkohol beljakovine skoraj popolnoma izloči iz raztopine.

Prebava beljakovin se vrši predvsem v želodcu in ako je torej alkohol navzoč v zgoščeni obliki, se prebava ne more izvršiti. Posledica tega je, da gre hrana skozi prebavo, ne da bi se izrabila, ali pa jo pivce neprebavljeno izbruhne iz sebe.

Iz tega, kar smo videli in slišali, moremo sklepati, da ovirajo prebavo predvsem in poglavitno zgoščene alkoholovine. Vzrok, da tudi vino in zlasti črnina izločuje beljakovine iz raztopin in torej tudi v želodcu, moremo iskati zlasti v čreslovini, ki je v vinu in se spaja z beljakovinami v neraztopne spojine. V ostalem pa razredčene alkoholovine, kakor sta pivo in vino, ne morejo izdatno ovirati prebave, ako se zmerno uživajo.

Če bi torej ljudje videli v vinu okrepčilo in v pivu osvežilo ter bi žganjepitje popolnoma opustili, potem bi bil boj proti alkoholizmu brezpredmeten, ker ga ni pravega povoda, da bi se uživanje piva in vina popolnoma zabranilo. Vdomačila pa se je grda razvada, ki se čimdalje bolj širi, da iščejo ljudje v pivu in vinu naslade, užitka in omame ter ju raditega v neizmernih množinah uživajo. Iz tega vzroka je tudi boj proti razredčenim alkoholovinam utemeljen in popolnoma opravičen.

Oglejmo si zdaj alkohol kot živilo.

Živila so snovi, s katerimi dovajamo telesu potrebne hranine. Hranine so ali redilne ali pa toplototvorne. Iz prvih se gradi človeško telo, z drugimi pa se dovaja telesu potrebna gorkota. Svoto vseh za zgradbo in vzdrževanje človeškega telesa potrebnih hranin imenujemo hrano.

O alkoholu se pripoveduje, da zmanjšuje potrošek na beljakovinah. Recimo, da je to res; vendar ga radi tega ne moremo prištevati k redilnim hraninam, ker ni v stanu nadomestovati niti beljakovin niti drugih za zgradbo človeškega ustroja potrebnih hranin. Priznati pa se mora, da alkohol izgoreva v človeškem telesu in bi se mogel raditega prištevati k toplototvornim hraninam, ako bi se smel v večjih množinah uporabiti. Toda pozabiti ne smemo, da je alkohol v večjih množinah strup za človeško telo in da ima poleg tega še mnogo drugih napak in slabih lastnosti. Zlasti se mora uvaževati, da nezmerno uživanje alkohola razburja živce, zadržuje prebavo, slabi prebavne organe in obenem pospešuje izrabo telesnih stvari. V manjših množinah pa ne pride alkohol kot živilo sploh do nobene veljave. Iz tega vzroka alkohola ne moremo smatrati živilom, četudi se kot zdravilo uporablja v hranilne svrhe.

Hraniti se z alkoholom bi se dejalo, kuriti stroj z dinamitom; pokvarjen stroj in pohabljenno telo bi bil konečni uspeh blaznega dejanja. Pijanci so torej lastni grobokopi in raditega pomilovanja vredni ljudje.

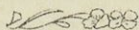
Iz tega sledi, da je alkohol samo opojnina ter da ima raditega vse dobre in slabe lastnosti, ki so lastne užitninam. V malih množinah in v

nezgoščeni obliki použit, more torej prijetno vplivati na človeško telo ter more pospeševati krvni obtok in s tem tudi prebavo in boljše izrabo hrane v prebavilih. V večjih množinah in v zgoščeni obliki pa je alkohol strup, ki strašno razjeda človeško telo.

Vse to, kar velja za alkohol, velja tudi za alkoholovine, kakor sta pivo in vino. Tudi vino in pivo sta torej samo užitnini. Dejstvo, da so v vinu tudi druge snovi in da vsebuje pivo znatno množino človeških hranin, ne izpreminja prav nič stvari same. Sicer so pa specifične vinske snovi navadnega vina prav tako, kakor alkohol, samo užitnine nimajo radi tega prav nič hranilnega na sebi. Tudi hranine piva ne morejo priti v poštev, če se pivo zmerno uživa. V večjih množinah pa tudi piva uporabljati ne smemo, ako se hočemo obvarovati posledic alkoholizma. Priznati pa se mora, da aromatične in druge snovi, ki so v vinu in pivu, v manjših množinah ugodno vplivajo na človeško telo, in bi se mogla raditega vino in pivo prištevati h odličnim užitninam, ako bi se zmerno uživala.

Skratka: v manjši meri in nezgoščeni obliki ne more alkohol škodovati odraslemu in zdravemu človeškemu organizmu. Pri bolnih in slabotnih ljudeh se more celo uspešno rabiti kot zdravilo. Nasprotno pa se mora tudi pibiti, da so posledice rednega in nezmerneža uživanja opojnih pijač naravnost strahovite. Alkohol v poslednjem slučaju ubije takorekoč človeško telo. Najprej razdraži in potem omami živce popolnoma; slabi mišice, srce in možgane, vsled česar gine človeku moč in zavest ter se mu polagoma omrači duh. Poleg tega vpliva alkohol tudi na prebavila ter jih tako oslabi, da žleze ne morejo izločevati dovolj prebavnih sokov. Posledica tega je, da prebava zastane in se ne more več redno vršiti. To zlo postaja vedno hujše, ker pijanec ne potolaži gladnega želodca s tečno, lahko prebavljivo in zadostno hrano, ampak s tem, da mu dovaja nove, čimdalje večje množine alkohola. Zato se ne smemo čuditi, če postane sčasoma top in ravnodušen ter išče naslade edino v alkoholu, ki čimdalje bolj razjeda in zastruplja njegovo telo. Posledice pijančevanja so temhuje in se temhitreje pojavijo, čim slabše se pijanec hrani in čim več alkohola vsebujejo pijače, ki jih použiva.

Protialkoholno gibanje je torej brezdvomno opravičeno in znanstveno utemeljeno.

Alkoholizem in nrvnost.

(Dr. P. Gvidon Rant O. F. M.)

Mislino si sovražnika, ki bi ukončal več življenj, kakor kuga in vojska, ki bi napolnil sè svojimi žrtvami bolnišnice in norišnice, sirotišnice in ječe, ki bi uničil obstoj, srečo in mir tisoč in tisoč družin, ki bi zastrupil nedolžne otročiče in mladosti cvet napolnil s kaljo smrti, — mislimo si sovražnika, ki bi neizmerno oškodoval zdravje, blagostanje in nrvnost sto in sto občn in deželâ, sovražnika, ki spodkopuje temelje

vere in življenja po veri, ki slabi нравni čut, kvari značaje in se še posebno veže s pregreho nečistosti. Kako odločno bi nastopili zoper takega sovražnika, kako bi ga preganjali z vsemi močmi!

In tega sovražnika imamo, — prebiva med nami. »L' alcool c'est l'ennemi«, »Alkohol — to je sovražnik«, nam kliče neki opominjajoč glas iz Francoske.

Čutna narava človeka se ne zadovolji samo s tem, da si utolaži žejo in lakoto, ona hoče uživanja, ki presega potrebo življenja. Stvarnik je tudi to hrepenenje zadovoljil s tem, da je obogatil naravo z raznimi sredstvi uživanja. A le prepohlepno so ljudje vseh časov ta sredstva rabili, pred vsem alkoholne pijače. Kakor daleč sega zgodovina, nam govori o čaši, v kateri je iskal utrujen zemljan okrepčilo, katero je ponudil prijatelj prijatelju v pozdrav, katera je pri pojedinah krožila iz roke v roko in vzbujala v srcih veselje in navdušenje. Kolikor dolgo je vera in čednost, dolžnost in čast človeška to čudno nagnenje vladala, kolikor dolgo je stroga нравnost in trda moška volja višje interese ljudi varovala in uživanje zadrževala v pravih mejah, — tako dolgo je bilo vino vesel in neškodljiv tovariš, dobrodelen preganjevalec skrbi, dober prijatelj pevca, ki ga je nagibal, da je ubiral strune svoje lire in zapel pesem veselo ali tožno.

Žalibog, da pripada ta nedolžnost alkohola večinoma le pravljici. Saj tudi naša čutna narava še vedno sanja o zgubljenem raj in hrepeni po sreči in uživanju. Alkohol ji slika sanjáva nebesa, jo povzdigne za par trenutkov v svet sladkih sanj in srečnih občutkov. Toda ko se človek prebudi iz svojega opojnega stanja, čuti v sebi prevaro; grlo in želodec, živci in srce, vse hrepeni zopet po čarodejni pijači. Kolikor pogosteje stegujemo roko po kozarcu, toliko bolj se vzbuja v človeku koprnjenje po vedno novi pijači. Vino je bilo ustvarjeno za veselje, ljudje so ga pa rabili v upijanjenje.

To je kratka zgodovina tega daru božjega, ki ga je človek zlorabil in kateri je prinesel v svoji zlorabi več nesreče na svet, kakor katerikoli drug. Ne morem vam naštetj vseh slabih posledic, ki izvirajo iz alkohola, omejiti se hočem le na vprašanje:

»Kako vpliva alkohol na obrazovanje značaja in na нравnost?«

Alkohol vpliva neposredno na telo, a predvsem na tiste organe, s katerimi človek duševno deluje in zaradi tega vpliva posredno na duševno življenje. Zato je alkohol usodnega pomena za нравno življenje, in nered v нравnem življenju deluje zopet uničujoče na ves družabni red in na vso družabno srečo. Uživanje alkohola moramo tedaj presojudati ne samo z ozirom na telesno zdravje, ampak tudi z ozirom na нравne postavbe in na učinke, ki jih ima glede na skupni blagor. A z ozirom na oboje pridemo do istih zaključkov: da so posledice uživanja alkohola pogubonosne kakor za stvarno tako za duhovno življenje.

(Obžalovati moramo pijanca, ako je vsled pijače zašel v nesrečo. Toda on je kaznovan v tem, v čemer je grešil. Večje sočutje imamo z nedolžnimi žrtvami pijančevanja: z ženo in otroci, katere je pahnil mož in oče pijanec v bedo. Vendar pa more tukaj ljubezen do bližnjega in javna pomoč marsikatero rano zaceliti. Najbolj žalostne pa so one posledice, ki jih ima pijančevanje za p o t o m c e, in zoper katere ni nobene pomoči.

Splošno je znano, da se p o d e d u j e j o razna dobra ali slaba nagnjenja starišev, da se kažejo kaj rade njih bolezni: jetika, nervoznost, dušne slabosti, na otrocih ali vnukih. V tem oziru je alkohol nekaj strašnega. Kar je alkohol uničil na stariših, to je v pogubo tudi njihovim naslednikom. Da, alkohol sam najde po krivdi starišev pot, da preide na rojenega ali še nerojenega otroka in mu prizadene neozdravljivo škodo.

»Kakor je pogostokrat podoben otrok svojemu očetu v zunanjih potezih, tako so možgani otroka pijanca mal portret, mala podoba možganov njegovega očeta,« pravi dr. Figg (1862). »Otroci pijancev so pogostokrat slaboumni, drugi so s'abi na duši, polni so slabih нравnih nagnjenj... Po kratkem pregledu pridemo do zaključka, da je alkoholizem eden izmed prvih vzrokov sprijenja narodov,« trdi profesor Jacoud iz Pariza (1878). Ako je pijančevanje, kakor pravijo in priznajo vsi, napaka značaja, ako vpliva alkohol tudi na нравna nagnjenja otrok, tedaj je gotovo, da sprejme otrok vsled podedovanja že v zibelki neki neugoden moment za razvoj svojega značaja. Že doma dobi dete neko gotovo slabost nasproti alkoholu, katera mu vzame potrebno moč, s katero bi se mogel ustavljati pijančevanju. Ta slabost je lahko v poznejšem času usodepolna za otroka. Kakor hitro ima mlad človek priložnost, ga bo podedovana slabost zapeljala, nagnjenje ga bo premagalo, medtem ko se drugi, ki ni podedoval tega nagnjenja, v istih okoliščinah lahko obvaruje in premaga skušnjavo.

Kakor je pa ta podedovana slabost škodljiva utrujuočemu se značaju, ravno tako usodepolno vpliva na otroka z g l e d, ki ga vidi v domači hiši. Podedovanje namreč skrbi za to, da ne stopi otrok navadi popivanja, ki jo v življenju najde, s popolno prostostjo nasproti, ampak da ga ta navada nase vleče. Zgled dopolni ostalo. Nagon posnemanja vpliva na človeka in vsled nagona vztrajnosti postane to, kar se je začelo, navada. Ako vidi otrok večkrat očeta ali mater pijano, ali vsaj »veselo«, kakor pravijo, to ne more ostati brez vpliva na značaj. Ko vidi otrok strast in pregreho pijančevanja na svojih domačih in se tega zaveda, čuti v sebi nek stud, sramoto, in vsled tega trpi. Moč navade pa oslabi te vtise, na njihovo mesto stopijo drugi: kar je starišem dovoljeno, tudi meni ne more biti prepovedano; kar se starišem zdi prav, meni ni potreba obsojati.

Na ta način deluje alkoholizem vsled podedovanja in slabega zgleda uničujoče na razvoj značaja, ker ugonobi že v kali duševne sile. Pijančevanje starišev škoduje otroku prej, kakor je prišel na svet, ga predisponira k boleznim in нравnim slabostim; vsled slabega zgleda zapadejo

otroci že v zgodnji mladosti navadi popivanja. Alkohol je poguba mladeniške dobe, kuga čistosti, krone in cveta moške in ženske mladine; strup je značaju, biseru moža in žene.

Vsak človek je dolžan, da se spopolnjuje. Da pa more to doseči, je nujno potrebno premagovanje. Premagovanje, samozataja je ena izmed prvih lastnosti popolnega človeka. Popoln človek je ravno harmoničen zdrav človek. Idealen, popolnoma značajan človek mora imeti harmonično razvito mišljenjsko, čutno in hotenjsko življenje.

Takega življenja pa alkoholizem ne podpira. Nezmereno in dostikrat tudi takoimenovano zmerno uživanje opojnih pijač moti in zadržuje človeka v njegovih umstvenih in nravnih pojmi in sodbah. Pravi pijanci imajo navadno slab značaj; tega nas uči skušnja. Saj vemo, da je slaba navada tiran, ki sili ljudi, da so vdani neki neredni strasti, katero sami preklinjajo.

Rekel sem, da se človek brez premagovanja ne more spopolniti. Ravno premagovanje trpi vsled uživanja alkohola. To lahko opazimo, ako pregledamo npravstvene izgrede, ki so v zvezi s pijančevanjem. Alkohol igra v npravnosti največjo vlogo. Že trezen človek se težko premaguje, da ga nagnenje srca in počutnost ne premagata. Ako se pa vda še alkoholu, ki slabi duha in vzbuja strasti, potem je npravni boj veliko težji in zmaga skoraj nemogoča.

Znani izrek: »In vino veritas — V vinu je resnica«, je le v toliko resničen, da pijan človek ne zna prikriti gibov in občutkov svoje notranjosti. Premišljenost in npravna volja se umakneta, človek se kaže takega, kakoršen je brez samozataja. Alkohol vzbudi in poživi razna čuvstva, ki jih nosi človek v srcu: ljubezen ali sovraštvo, žalost ali veselje itd. Pa tudi zunanje okoliščine, kakor: zabava, razžaljenje, oporekanje, vplivajo na pijanega človeka še prav posebno in dajo alkoholičnemu razburjenju novo smer.

Krščanska morala (npravoslovje) prišteva pijančevanje k sedmerim glavnim grehom, ki se imenujejo tako, ker so vir veliko drugih grehov. Med vsemi glavnimi grehi pa ima pijančevanje neko posebno visoko stopnjo. Alkohol oprosti meso, pokvarjeno naravo popolnoma ali pa deloma od npravne nadvlade duha. S tem pa dobe prosto pot vsa slaba nagnjenja, ki jih nosi človek v sebi. Saj nam je znano, kako izginja že v prvih stopnjah pijanosti dostojno obnašanje; vemo, kako se pri navadnih zabavah vinskih bratcev kaj rade kršijo božje zapovedi ena za drugo. Kolikor bolj se alkohol polasča glave, toliko bolj postane človek podoben živali, toliko lažje slede neumnim besedam neumna in grda dejanja.

Štatistike grehov, ki jih store pijanci, nimamo. Samo eden je, ki je vse zapisal, in ta bo šele pri sodbi odprl svojo knjigo. Ljudje morejo zapomniti le mal del grehov, le tisti del, kateri dá posla policiji in sodnijam. Toda ta mali del dopušča, da lahko sklepamo na neizmerno število grehov, ki jih povzroči alkohol. Naj navedem tukaj le nekaj podatkov.

Dr. Bär, nadzdravnik v pruski kaznilnici Plötzensee, je imel priložnost opazovati 32.837 kaznjencev. Preiskoval je, koliko izmed teh je bilo pijancev, bodisi pravih, ki pijejo vsled svoje navade, bodisi takih, ki se napijejo le v gotovih okoliščinah, n. pr. kadar potegnejo denar, na ženitovanju itd. Preiskoval je, ali so storili ljudje prestopke v pijanosti ali ne. Pregreške je razdelil v sedem razredov, in sicer: tatvina, poškodba telesa, različno, goljufija, upor nasproti državni oblasti, motenje domačega miru in prestopki nesramnosti.

Najmanjše je razmeroma število tistih, ki so bili udeleženi pri tatvini, kar nam priča, da vplivajo na človeka pri tatvini še druge okoliščine, kakor pa uživanje alkohola. Predvsem spadajo sem gospodarske razmere, uboštvo, potreba i. dr.

Število kaznovanih zaradi poškodb znaša 1130. Od teh je dve tretjini pijancev. Razmerje med navadnimi pijanci in med takimi, ki se napijejo le o gotovih časih, je zelo premisleka vredno. Izmed 750 je 150 pijancev, ki pijejo vsled navade, 600 je ostalih. To število pa odgovarja popolnoma resničnim razmeram. Kajti ravno pri priložnostnem popivanju nastanejo navadno pretepi. V te pretepe pa niso navadno zapleteni pijanci iz navade, zakaj oni odpravljajo svoje dolžnosti večinoma v tihih kotičkih, ampak večinoma le taki ljudje, ki se cel teden trudijo, v nedeljo pa poganjajo svoj zaslužek po gostilnah.

Naj pri tej priložnosti opozorim na posebno nevarnost, ki preti človeški družbi od priložnostnega pijančevanja (pijančevanja ob raznih priložnostih). Ljudje mislijo, da tako popivanje ni posebno škodljivo, samo tu in tam zapelje človeka k prestopku. Temu pa ni tako. Za človeško družbo je veliko večjega pomena vprašanje, kako se bomo ustavili priložnostnemu popivanju, kakor vprašanje, kako bomo ravnali s pravimi (kroničnimi) pijanci. Saj kronični pijanci postajajo ravno iz vrst onih, ki spočetka pijejo le ob raznih prilikah. Dalje je tak človek veliko bolj v nevarnosti, da bo storil razne prestopke, kakor pa navaden pijanec, kajti ni vaje na pijanost in zgubi veliko lažje moralčno moč se ustavljati svojim slabim nagnjenjem. Da je pa uživanje alkohola tudi za njega nevarno, tega noče verovati. Opravičuje se s tem, da nam kaže na pravega pijanca, ki leži v cestnem grabnu, ne pomisli pa, da čaka tudi njega ista usoda. In ker noče spoznati svojega bližnjega sorostva s pravim pijancem, ne sprevidi potrebe popolne abstinence. Pijanec iz navade se skoraj lažje pripravi do tega, da se odpove opojnim pijačam. Toda ako se noče odreči, ni s tem dosti izgubljenega za človeško družbo. Ljudje se sê studom od njega obračajo, omeni'o ga le, kakor ga hočejo drugim pokazati v strašilen zgled. Oni pa, ki pijejo le ob gotovih priložnostih, so dostikrat dobri delavci, izvrstni uslužbenci, med svojimi sovrstniki uživajo pogostokrat veliko spoštovanje. Ako pa v pijanosti prestopijo postave in jih zadene kazen, je s tem navadno uničena njih sreča, postavljeni so pod kap in sami ter njihove družine zgube v kratkem sad truda in dela mnogih let.

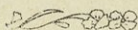
Ker sem omenil družine, pogledjmo ob kratkem, kako uničujoče vpliva alkohol na družinske razmere. Vsaka pregreha škoduje družinskemu življenju; pijančevanje pa združuje v sebi vse slabe posledice drugih grehov, da ukonča družino v njenih temeljih in obteži vest pijanca z velikansko odgovornostjo. Dolžnost družinskega očeta je, da skrbi za svoje domače in da jim preskrbi tudi primerno prihodnost. Namesto tega pa nosi pijanec trdo zasluženi denar v gostilno, in sicer v škodo svojega zdravja in značaja. Doma gre vse rakovo pot in nekega lepega dne je družina brez sredstev.

Oče bi moral biti podpora in središče svoje družine. Vsi bi ga morali ljubiti, pri njem iskati veselja, tolažbe, navdušenja. Toda pijanec je tam, kjer bi ne smel biti, in ni ga tam, kjer bi moral biti. Kot oče skruni svoje ime in svoj poklic, ko pripravlja svojcem namesto veselja najgrenkejšo žalost, namesto tolažbe brezupno siromaštvo. Njegova hiša je zanj kraj sramote, ker stoji pred vsem svetom kot spričevalo njegove zanikernosti. Družinski oče je dolžan vzgajati svojo družino, ali mora vsaj pomagati pri vzgoji. Ali bo mogel izvrševati to svojo sveto dolžnost tisti, ki preživi svoj prosti čas v gostilni pri kozarcu? Kakšen oče je to, pred katerim se trese uboga žena in trepetajo nedolžni otroci, ko se vrača domov, kjer jih v svoji pijanosti pozdravlja s kletvijo in pretepom? Kakšen vzgojevalec je pijanec, ki se svojo surovostjo zanese v hišo prepir in razdor, in ki pohujšuje svoje otroke z govorjenjem in preklinjanjem? O vsaki družini pijancev bi mogli napisati cele knjige, ako bi hoteli prešteti vse solze in vsa zdihovanja, s katerimi mora poplačati družina njegovo zapravljivost, ako bi hoteli popisati nesrečo, v katero pahne tak oče otroke in otrok otroke!

Dolžnost moja bi bila, da bi pojasnil še eno točko — prestopke zoper šesto božjo zapoved. Pa prežalostna je ta točka, da bi jo na dolgo opisoval. Saj nam številke, ki sem jih omenil, dovolj jasno govore. Ponavljam, da so bili ti prestopki (77 odstotkov) javno znani; kaj se godi na skrivnem, to si lahko sami mislimo. Prav imamo, ako na podlagi raziskavanj Roeren-a, Kemmer-a in Erlbach-a, ki nam odpirajo pogled v smrad moderne »morale«, trdimo, da zadene pri teh prestopkih največ krivde alkohol, kateri podžiga ogenj grdega poželenja, uničuje živčevje, pogazi smisel za vse kar je boljšega, zatre razsodnost, zmanjša sramežljivost in poniža človeka neizmerno globoko. Pot iz gostilne rada vodi v — bordel.

Iz te kratke razprave je vsakdo lahko sprevidel, kako neizmerno nevarno je uživanje alkohola z ozirom na nravnost, kako izvira iz alkohola v največji meri vse mogoče pregrehe. Naša dolžnost je, da agitiramo zoper alkohol, pa podučimo ljudstvo o škodi, ki iz njega izhaja. Prepričan sem, da, ako bi živel danes sveti Frančišek, ko obhajamo 700letnico, kar je ustanovil svoj red, ako bi prebival med nami on, o katerem piše njegov živatopisec glede pijače: »Kaj naj rečem o pijači (vina)? On je pil komaj zadosti vode, ko ga je žgala žeja,« ako bi tedaj prebival med nami veliki abstinentski sveti oče naš Frančišek, bi hodil od mesta do mesta, od kraja

do kraja in bi pridigoval abstinenco; njegov tretji red bi bil nekaka križarska vojska zoper alkohol. Ozrmo se na tega svetnika, na katerega z občudovanjem gledajo celo brezverci in ga postavljajo za zgled svojcem v boju zoper poželjivost. Poživimo v nas duha tega velikana, kateri je sè svojo besedo in sè svojim zgledom prenovil svet, podajmo si roke mi vsi, duhovniki in redovniki ter lajiki, prizadevajmo si, da se bodo vrste boriteljev za abstinenco pomnožile, da bomo mogli ohraniti zdrav in čvrst, žilav in npravno utrjen naš ljubljeni narod sovenski!

Pijanec pred sodiščem.

(Fran Milčinski.)

Nobene drugo oblastvo nima toliko opravila z alkoholizmom, z njegovimi nasledki in žrtvami, nego ga imajo sodišča. Tako je 60 do 80% vseh zločinov zoper osebo započetih pod vplivom alkohola. Iz istega vzroka izvirajo tudi pogostimovinski spori, zlasti zaradi kupnih pogodb, sklenjenih pri pijači. Zadnja leta se pri nas močno širijo zasebne dražbe razkosanih zemljišč; ob takih prilikah kar teče opojne pijače v izpodbudo kupcem, katere drugi dan boli glava ne le po slabi pijači, ampak tudi po slabi kupčiji. Omenjeno bodi, da sme take dražbe ravnati le sodišče; zasebnik, ki jih ravna, je kaznjiv. Takisto je v zakonskih sporih alkoholu prideljena nemala vloga. — Globoko sega alkoholizem v delokrog izvunsbornega sodnika. Nezakonski otroci, njih varstvo in preskrba, ki dajeta tolikanj posla, so izvečina plodovi pijanih trenutkov in bolj in bolj se razširjujoča z anemarijenost mladine sploh, zakonske in nezakonske, je v dobršnem delu zgolj posledica bolj in bolj se razširjujočega alkoholizma. V najbistvenejšem stiku z alkoholizmom je pa pravna uredba sodnega skrbstva nad zapravljlivci. Tej zadnji skupini bodi posvečena sledeča podrobnejša razprava, ki jo podajem na podstavi mnogoletnih osebnih izkušenj, spisov ljubljanskega sodišča in drugih čislanih prispevkov prijaznih tovarišev.

* * *

Po našem občnem državljskem zakoniku se kot zapravljlivec prekliče, kdor nepremiselno trati svojo imovino in z lahkomiselnimi ali pod pogubnimi pogoji najetimi posojili sebe ali svoje tira v bodočo bedo. O pijancih kot takih torej naš zakon sploh molči, toda — in to je zanimivo — pri nas na Kranjskem je zapravljljivost istovetna s pijanstvom. Kranjec ne zna drugače zapravljljati nego za pijačo in v pijači. Ljubljanski sodni okraj šteje 113 sodno preklicanih zapravljljivcev; od teh le en sam ni pijanec, ampak babjek, vse druge označuje nezmerno popivanje, dasi jih morebiti

povrku diči tudi še ta čednost, da mečejo kvarte, stavljajo na keglje ali pa zapravljajo z ženskami. Sledeči popis našega sodno preklicanega zapravljevca je torej hkratu prirodo opis kranjskega pijanca.

Koliko jih je. Koncem maja t. l. so šтели posamni sodni okoliši preklicanih zapravljevcev, in sicer:

	moški	ženske	skupaj
Brdo	10	—	10
Cerknica	—	—	—
Črnomelj	9	—	9
Idrija	2	1	3
Iirska Bistrica	10	—	10
Kamnik	30	8	38
Kočevje	—	—	—
Kostanjevica	2	—	2
Kranj	18	2	20
Kranjskagora	5	—	5
Krško	6	—	6
Litija	15	—	15
Ljubljana, mesto: m. 12, žensk. 3	96	17	113
» okolica: m. 84, žensk. 14			
Logatec	4	—	4
Lož	5	—	5
Metlika	—	—	—
Mokronog	3	1	4
Postojna	2	—	2
Radeče	—	—	—
Radovljica	35	4	39
Ribnica	20	—	20
Rudolfovo	7	1	8
Senožeče	2	—	2
Škofja Loka	6	—	6
Trebnje	3	1	4
Tržič	2	—	2
Velike Lašče	2	—	2
Vipava	8	—	8
Višnjagora	6	1	7
Vrhnika	15	1	16
Žužemberk	2	—	2
Vkupe	325	37	362

V tem številu so obseženi seveda zgolj oni zapravljevci, ki kaj imajo, tako da je bilo vredno jih déti pod skrbstvo. Naš kapitalistični zakon ščiti pač le imovino, dočim se mu enake zaščite ne zdi vredna telesna in duševna dobrobit rodbine in človeške družbe splòh, ki jo na najnevarnejši

način ruši pijanec, tudi če živi zgolj na roke. Pri tej priliki bodi omenjeno, da se mnog posestnik umakne preteči mu kurateli na ta način, da prepiše domačijo na ženo ali pa ženi in otrokom nakloni in intabulira zaženilo, darila ali pa odpravščine v taki meri, da za nadaljnje dolge ni več pokritja in je s tem kredit pri krčmarjih izčrpan. Drugi zopet vsaj začasno prepričijo svoj preklc z grožnjami napram družini in sosedom.

Vsi naši zapravljljivci so torej pijanci; zapravljlajo, ker jim vsled pijanstva nedostaje etične moči za vstrajno delo in redno gospodarstvo in zapravljlajo, da ustrezajo svoji strasti.

Kaj pa pijo? Vse, kar je opojno, toda smer gre proti žganju. Tudi oni, ki prično z vinom ali pivom in imajo sredstev za boljše vrste pijačo, se končno vdajo zmagovitemu žganju najslabše kakovosti. Špirit z vodo postaje narodna pijača. V družinah se vzporedno z mlekarnami vdomačuje čaj s špiritom kot nadomestilo za prodano mleko. Nekaterih delavskih krajev specialiteta je »geruš«, kuhana mešanica iz špirta, vode in pelina, ki služi mladim in starim za zajtrk, kosilo in večerjo in slovi kot najboljšo zdravilo za vse bolezni. Kot posebnost naj navajam še moža, ki mu je dišal celo — denaturiran špirit. Svoj čas so si posestniki ob izročitvi domačije izgovarjali tudi kaj mleka, če ga bo pri hiši. Nedavno sem pa čital notarski akt, ki si je v njem izgovoril izročevalec vsak dan — četrtrinko žganja. Lepo se nam jasne vremena!

Koliko izpijejo naši zapravljljivci, nam neposredno ali posredno razodevajo sodni spisi. Dočim izvemo o nekom, da znaša njegova redna mera pet frakeljev špirta na dan, se nam pové o drugi ženski, da jih je en popoldan udušila po osem frakeljev, nemara ji je kdo pomagal. O tretjem pripovedujejo spisi, da je vsak dan pijan, po vseh krčmah dolžan, otroci pa kruha prosijo. O četrtem čujemo, da ga vidijo v vsakem dnevnem času opitega, in da že leto dni ni bil trezen. O dveh zakoncih čitamo, ki jih po 14 dni ni bilo domov, ampak sta posedala v krčmi in ondu tudi kar prenočevala na klopi ali na peči, usmiljeni sosedje so jima pa opravljali mukajočo živino. O gospodarjih se nam poroča, ki pijani obleže na dežju, v snegu, ali ki jih prepeljavajo kakor snope in se valjajo v lastnem blatu. O količini zaužitih opojnin nam pričujejo tudi visoki zapitki in gostilniški dolgovi. Nekdo je v enem mesecu zapil 4000 kron, pomagali so mu pa dobri prijatelji. Umevno je, da se za take sijajne goste brezvesten krčmar zavzema pred sodiščem tudi preko meje resničnosti. Krčmarje, ki vedoma dajo potuho zapravljljivcem, je naznanjati obrtnemu oblastvu.

Kako si dobé sredstva za popivanje. Prvo sredstvo je krčmarjeva kreda, ki pa včasih dvojno in trojno piše: vse, kar se pri isti mizi izpije, naj naroči kdorkoli, gre na račun ubogega zapravljljivca, čeprav že pijan v kotu dremlje. Značilno je za zapravljljivce, da nikdar ne vedo, koliko znaša njih gostilniški dolg, pa jim je tudi vseeno; šele ko pridejo pod skrbstvo in se nekoliko streznejo, se upró presenetljivim računom, toda pravilen obračun je sila težaven. — Krčmarjeva kreda zadošča le kratek čas. Zapravljljivec potrebuje tudi gotovine. V domači vasi nima več

pravega ugleda in tudi miru ne; temu je kriva sitna zakonska žena, ki hodi za njim v krčmo, ga spravljat domov in rotit krčmarja, naj mu ne daje več na up. Iskati mora torej razvedrila v sosednjih vaseh, pod drugim županom ali celo v mestu, a v to svrho je treba denarja. Najame si posojilo, bolj nerad v posojilnici, da ni treba intabulacije, najrajši pri starem prijatelju gostilničarju, ki rad porabi to priliko za obračun o dosedanjem izpitku z obrestmi in obresti obrestmi; zadolžnico napravita pri notarju, dolžno svoto pa za par sto ali tudi za tisoč kron višje postavita v pismo, nego v istini znaša; oba že slutita neizogibno se bližajoči preklic, zato naj fingirani del posojila osigura zapravljiivcu razpoložljiv zaklad za preteča slaba leta. Take goljufije so zelo priljubljene. Dogaja se pa včasih, da po ukrenjeni kurateli upnik zavratno pozabi na postranski dogovor. trdeč, da je vso svoto izplačal, kakor je potrjena v zadolžnici, — in končno besedo dobi kazensko sodišče. — Pomagati si pa skuša zapravljiivec-pijanec v svojih denarnih stiskah tudi brez posojila, saj je pri hiši vedno kaj, kar se dá spraviti v denar, n. pr. pridelki; kaj zato, da še za dom ne zadočujejo in jih bo treba potem zopet dražje kupovati. Najde se vedno tudi kak vzrok, da se odproda kako živinče ali kako orodje, ako ni drugega vzroka, je pa žena kriva, ker je moža razjezila. Sicer pa poizkusi, prikrihati zapravljanje, itak ne trajajo dolgo; sram se izgubi in na vrsto pridejo za prodajo ali zastavo celo oblačila žene, njena zlatnina in prstan.

Povedano pa bodi, da niso ženske zapravljiivke-pijanke nič boljše, ampak še nemarnejše. »Še kikeljco prodala bom, za sladko vince dala bom«, ta narodna pesem točno označuje razpoloženje žensk pijank. Pripovedujejo o vdovi iz boljših krogov, ki je zapila vse, kar je imela na životu, in je hodila ponoči, v vrečo oblečena, na vodo prat ostale ji cunje. Poznal sem drugo, ta je pogнала srajco skozi grlo in nogavice, potem pa v brivnici prodala še lase z glave, da je imela za »sladko vince«. Sedaj je v blaznici.

Izdaten vir za denar nudi nadalje les iz gozdov. Ker lastno gospodarstvo itak ne gre izpod rok, prodaja se pač tudi košnja ali se odda kaka parcela v najem za par let, seveda proti takojšnjemu plačilu, katero je pa zato seveda izdatno nižje. Če ne gre drugače, se pač tudi kaka parcela, ki je itak bolj od rok, zastavi in njen užitek prepusti upniku namesto obresti z dostavkom, da mu parcela sploh zapade v last, ako se posojilo ne vrne v določenem času. To opravilo se sklene seveda v obliki kupne pogodbe s pridržkom nazajnega kupa.

Tako se zapravljiivec stopnjema približuje in privaja misli na prodajo domačije in jo slednjič tudi uresniči, ako poprej ne poseže vmes sodno oblastvo z ukrepom kuratele.

Kako se vede zapravljiivec pri sklepanju svojih pijanih kupčij. Krčmar je njegova borza, tu ravna svoja denarska opravila, tu si ga poiščejo prijatelji, željni lahkega, mastnega profita. Sedi n. pr. v krčmi in ker sta mu baš pošla žganje in drobiž, pa prodaja miznemu sosedu voz drva za frakelj žganja in da še hosto povrhu, če se mu privošči lepa, pohvalna beseda. Ali pa prodaja pivskim bratcem smreke po kronci,

vsako v prosto izbero, »saj prijateljev se ne smé odirati«. Travnik v štant za šest let za skupnih šest kron, je tudi taka gosposka kupčija, ki pa seveda radodarnega vnajemdajalca ne moti, da isti travnik koj sledeči dan proda drugemu brez ozira na obstoječo najemno pogodbo. Enako tjavdan prodaja tudi svojo domačijo. Podraži ga n. pr. krčmar, da mu ne da brez gotovine pijače. »Saj imam domačijo!« ga bahato zavrne naš možak. »Če jo imaš, jo pa prodaj!« ga izziva krčmar. »Koliko daš zanjo?« in v dveh minutah je domačija prodana in likof na mizi, medtem, ko doma družina čaka očeta s kosilom. — Bahaštvo ali sovraštvo do svojcev sta pogosto zadostna povoda za prodajo domačije! Brezvestnih kupcev nikjer ne manjka; kadar ženó svojo žrtév k notarju delat pismo, pazijo, da ne pije drugega nego vodo, da napravi kolikortoliko trezen vtisk.

K a k o g o s p o d a r i. Nesrečna strast polagoma zatira in zatre v pijancu zanimanje in sposobnost za redno gospodarstvo. Poljem se pozna, kakega imajo gospodarja. Seje in sadi se pri njih, ko je drugod že vse obdelano, žanje in kosi se prekasno ali pa sploh ne. Krompir ostane na njivi in sosedje se norčujejo: »Spomladi mu ga ne bo treba saditi!« Izgo-varja se kak zapravljivec, da nima denarja za nakup semena; žena izprosi denar pri sosedih na posodo in mož ga zapije. Živina peša in sestradana očitno toži svojega gospodarja. Poslopja razkapajo, streha se ne popravlja. Nekod pod Krimom je spala posestnica v hiši pod razpetim dežnikom, ker ji je deževalo na posteljo. Sedaj je že mrtva, a njen spomin je še živ v otrocih, ki so nekoliko slaboumni. — Brezbrižen za gospodarstvo pušča zapravljivec-pijanec v nemar tudi plačilo davkov, obresti in zavarovalnine. Zapravljivec N. je bil v teku petih let tožen štiridesetkrat; tudi za znesek pet ali osem kron se je dal tožiti, dasi je imel denarja na razpolago. — Dom in družina se čimbolj odtujujeta zapravljivcu. Vozari se po okolici in v mesto, izostaja po dva, po tri, po štirinajst dni z doma in si mami vest pri pijači, pri kvartah, pri ženskah; spremljajo ga veseli tovariši, šopke imajo za klobuki in poskočno jim pojo harmonike. In naposled ga zapravljanje samoobsebi pričenja veseliti; med godce in dekleta deli denar, kar po sodčerkah naroča pijačo, a o enem sem čital v spisih, da je kupil kar vsej družbi osemnajsterih tovarišev nove slamnike po 3 K 60 h, v zahvalo so ga pa imeli za norca. — Zakrknjenemu pijancu zamrzi dosedanji poklic, ako se loti zopet kakega posla, mora biti to kaj drugega. Kmet prične rad vozariti za plačilo, še rajši pa mešetariti, toda kako: kupi kravo in jo čez pol ure istemu nazaj proda za 10 K ceneje, samo da je likof. Tudi neka nepreudarna podjetnost se rada loteva pijancev-zapravljivcev; brez potrebe pričenjajo zidariti ali pa iščejo premoga in rude na svojih zemljiščih; neki nižji uradnik-alkoholik je pa svojo dedščino 24.000 kron pognal v pol leta z vinsko kupčijo in z agenturo za olje, kavo in sladkor, o čemer vsem ni imel niti pojma. — Za kake malenkosti so zapravljivci včasih zelo natančni; zlasti za čast radi tožijo in tudi — zmagajo, ker naši ljudje so nerodni in ne znajo pravilno zmerjati.

Koliko zapravijo naši zapravljivci, sem že tuintam omenil. Navedel bi le še par slučajev. C. v D. je imel lepo domačijo, vredno vsaj 50.000 kron; 20 glav živine mu je stalo v hlevu. Vse je pognal s pijačo. Bil je nesrečne nravi in neštetokrat v ječi zaradi silovitosti. Ostalo mu ni drugega nego sedem otrok in pa božjast. Na stara leta je kidal sneg, otroci so pa prosili. — O dveh zakoncih iz B.-skega okraja, ki sta pod skrbstvom, se čita v spisih, da je bila kar vsa vaš njuna. Redila sta po 30 do 35 glav živine, pridelala le pšenice do 900 mernikov. Tudi ta domačija je do malega propala; ob ukrepu skrbstva je bilo zgolj na pijači zaostalega dolga 6000 kron. — Pozabiti tudi ne smemo naših Amerikancev, ki tvorijo sorazmerno visoko število med kranjskimi zapravljivci. V tujini jim žena in deca radi izginejo iz spomina, za domačijo se pa le še vtoliko brigajo, kako bi jo zadolžili ali prodali. Nazaj v staro domovino se bodo vrnili, pišejo, kadar se bo čez morje spenjal most, spleten iz samih kranjskih klobas. Tak Amerikanec je potratil po ameriškanskih saloonih v pol leta 3380 kron, potem se je napotil domov po nova sredstva, a za pokazat si izposodil 1200 kron. Doma je popival in igral; eno noč je zakvartal 200 kron. Spravil je v denar, kar se je dalo, in se zopet vrnil v Ameriko, k sreči z ženo.

Kako se počutijo zapravljivci-pijanci. Po njih ogromnih potroških sodeč bi človek mislil, da izborno, pa bi se motil. Pijanosti sledi maček, ki vedno globlje zasaja svoje kremplje v telo in v možgane in ga slednjič ne omami več niti nova pijanost. Naši pijanci se ne čutijo srečne, vsaj trajno ne. Njih vnianjost ni vabljliva; obleka jim je rada zanikarna in povaljana, obraz zabuhel, poten, včasih razpraskan, roke tresoče in smrad prihaja od človeka po pijači in včasih še po čem hujšem. Zavedajo se često svojega slabega vtiska, sramujejo se ga in pozvani pred sodišče na odgovor pošljejo namesto sebe odvetnika. Reveži so. Nekateri se pač branijo, opravičujejo, celo šaljijo pred sodiščem, drugi pa, čim zadobé zaupanje v sodnika, mu odkrito razodenejo svoje obupno stanje. Nimajo več upanja, strah jih je, vso noč jim mora goreti luč. Radi bi se iznebili svoje pogubne strasti, opravili so obljubljeno božjo pot k Mariji Pomagaj, pa brez uspeha. Prosijo sami za kuratelo in radi bi šli tudi na svoje stroške v kak sanatorij, pa ga žalibog nimamo. Prično jih preganjati glasovi in prikazni. Eden je videl domov gredoč procesijo črnih mož; imel je osemletnega sinka seboj in tudi ta jo je baje videl. Drugi je šel do dna duše skesan na Brezje in k spovedi, ali ko je hotel pristopiti k sv. obhajilu, odkimala mu je Mati božja v oltarju. Obupan je zbežal iz cerkve in se poizkusil utopiti v Savi. Sedaj je v blaznici. Tretji je, preganjan od peklenskih pošasti, priznal, da je pred 20 leti zažgal svojo bajto, da potegne zavarovalnino. Reveži so in žalosten konec jim je usojen: ali od lastne roke, ali v blaznici, ali na cesti, ali v — kaznlnici.

Kako trpi poleg njih rodbina. Čeprav žena ni jezična in zna pametno tačas molčati, kadar je mož pijan, vendar mož iz lastne vesti čuje očitke, ki bi jih zaslužil iz ust žene, in zato sovraži ženo in išče

zunanjih vzrokov temu sovraštvu. Po vseh takih hišah se ponavlja, da mora žena z otroki bežati pred pijanim, silovitim gospodarjem in prenočevati pri dobrih sosedih. Pijan jo obklada z najgnusnejšimi psovskami in očitki, grozi ji s smrtjo, pretepa jo, ščuje psa nanjo. Razseka in zažge ji obleko, skrinjo, posteljo, — pobije okna, da bi mraz pregnal družino iz hiše, v mleko, pripravljeno za prodajo, naliže petroleja itd. Eden teh silovitih pijancev je vrgel ženo s podstrešja na cesto in obžaloval, da se ni ubila; bila je tudi pijanka in na njej je videl in ogorčen grajal to lastnost. Drugi je ženi z vilami zlomil roko in bil zaprt; a iz ječe izpuščen je takoj zopet grozil s ponovitvijo dejanja, češ, v ječi ni hudo, »imam vsaj svoj red.« — Mučeniki so svoji takega moža in očeta in zastrupljen in pogubljen je ves njegov rod po krvi in po zgledu! Koliko ceremonij ima naša država zaradi enega steklega psa; stekel pijanec pa lahko leta brez nagobčnika okoli!

V kvar so pa ne le svojcem, ampak človeški družbi sploh. V spisih se čitajo pritožbe vaščanov o pijancu-zapravljivcu, »da rjove kakor zver okoli voglov«, »da napravi več kletvine, pohujšanja in kvantarije nego cela soseska«, »da ni podoben ne človeku, ne zveri, ampak hudobi«. O ženski zapravljivki se pritožuje občina, »da se v splošno pohujšanje vlačí z dedci; vsakemu lumpu drži pot v njeno hišo, vso vas je spravila v slab glas«. Pri takem gospodarju ne vzdrži noben pošten posel. Ker je silovit, se vsakdo boji se mu zameriti, in ker je v pijanosti zmešan, se dogaja, da ga ponoči stražijo fantje, da ne bi kaj zažgal. Ako so zapravljivci-pijanci na eni strani sorodni norcem, so na drugi strani močno sorodni hudodelcu. Na slepo sem si izbral črko P. S to črko se pričinja priimek šestih zapravljivcev iz ljubljanskega sodnega okoliša. Od teh je pet kaznovanih vkupe 23-krat zaradi silovitosti, tatvin, goljufij itd., šesti je pa v Ameriki in se zato nevé, kako se vede. Tako nevaren protidružaben element so naši zapravljivci!

Po teh obtožbah čujmo še zapravljivca samega, kako se opravičuje pred sodiščem. Način njih zagovora zavisi od njih nravi — siloviteži med njimi so najbolj trdovratni — in od stopnje njih alkoholizacije. Da dober del izmed njih potrít uvideva in spoznava svoje neredno stanje, sem že omenil. Drugi pa čutijo v sebi še moč in željo za nadaljevanje potratnega popivanja in ti se postavijo vsak po svoje v bran nameravanemu preklicu. Nekateri kar utaje pijačo, češ, »že ves teden ga nisem pokusil«, smrdi pa iz njih, kakor iz pokvarjenega soda. Drugi povdarjajo, da pijo le za potrebo, za zdravje in ne »šnops«, ampak brinovec, in če si ga tudi včasih privoščijo, pijani niso nikdar. Pijan je namreč le tisti, ki se po tleh valja; to mnenje zastopajo zlasti krčmarji. Tretji, ne da bi se branili, zgolj olupšujejo svojo slabo navado, češ, saj pije vsak, kdor ima, in saj ga drugi tudi »vun ne pljunejo«; morebiti navržejo še jovijalno vprašanje do sodnika, ali mar on, sodnik, nič ne pije. Radi zvrčajo krivdo na posodo, »en frakelj je premalo, dva sta preveč«, ali se pa hudujejo nad sosedi: »Če izpijem četrť vina, me koj vsak vidi, nikdo pa,

kolikom delam in trpim«. Potem so taki, ki se delajo žrtve svojega poklica in morajo piti zaradi kupčije, kakor pravijo, n. pr. mešetarji, trgovci z vinom itd. Tako je oni vinotržec, ki je v pol leta potratil dedščino 24.000 kron, enega popoldne bil in pil v 20 gostilnah; v zadnji ni mogel nič več ne stati, ne sedeti: imel je dosti. Kaže pa, da si tisti, ki so nagnjeni k pijančevanju, radi izbirajo baš tak poklic, ki ima kaj stika s pijačo. — Rad se zvrča vzrok pijančevanja na rodbinske razmere, na starše-vžitkarje, na neubogljive otroke, na sitno, negospodinjsko ženo. »Baba ne zna drugega nego se kregati, še skuha mi ne, jaz moram v gostilno,« pravi mož. »Kaj bom kuhala,« odvrča žena, »ko je shramba prazna, kregati se pa moram, ker on vedno sloni v gostilni.« Tako se v večnem kolobarju pričkata in imata često obadva prav: mož je pijanec in bi bil pijanec tudi brez te žene, ženo so pa omožili, ne da bi znala skuhati vsaj za svinje in prišiti vsaj gumb, pusta je in lena in bi ostala taka, makar da jo daš svetniku za par. Stari ljudje, čim pridejo nenadoma do denarja, pa radi z obema rokama razsipajo; iz njih zagovora se dá posneti, da se boje umreti, predno bi vsega ne porabili: zato tako hité.

Pravih vzrokov zapravljanja in pijančevanja se od prizadetih osebkov ponavadi ne izvé, ker jih sami ne izpredvidijo. Nesrečne rodbinske razmere, smrt pametnejšega zakonskega družeta, prilika, slaba tovarišija (ženske) so gotovo mnogokrat vsaj vnanji povod pijančevanju. Da pa tiči v večini slučajev pravi vzrok globlje, v ta sklep nas napotijo skorej v slehernem spisu se ponavljajoče opazke prič, županstev in dr., kakršne so sledeče: »Njegov oče je bil zapravljivec in preklican.« — »Avšast je kakor sorodstvo.« — »Njegova sestra je tudi pod skrbstvom zaradi pijančevanja, ena sestra mu je pa umrla nagle smrti od pijače.« — »Oče je bil pijanec, šest bratov je pijancev, eden je na Studencu (v blaznici).« — »Oče in brat sta slabo nadarjena.« — »Ena sestra je božjastna, en brat pa pijanec in preklican«, itd., itd. Pripomniti je, da so te in take ugotovitve bolj slučajno zašle v spise, ne da bi bila pozornost in vprašanja poizvedujočega sodnika odkraja merila nanje, sicer bi se bilo nabralo gotovo še več gradiva. A tudi to, kolikor ga je, zadošča za utemeljeno domnevo, da sta pijančevanje in zapravljivost v večem obsegu, nego slutimo, zgolj pojav prirojene zanikarnosti, degeneracije. V tem prepričanju me utrjuje že dolgo zasledovano in opazovano dejstvo, da zapravljivost in pijančevanje nista po vseh občinah v enaki meri razširjeni; katera občina se pa z visokim njih številom ponaša, ta načeljuje tudi glede števila hudodelcev, umobolnih in — izseljencev v Ameriko: vsi so vzporedni pojavi degeneracije in zanikarnih razmer. Zato tudi razdolžitev kmetjskih posestev in razne melioracije ne obetajo zanesljivega, trajnega uspeha, ako se ne razbremeni podedovan greh in meliorira tudi človek. Saj je pravzaprav vendarle človek osebek in predmet vsega zaželjenega napredka, vse drugo so le sredstva; toda ta stvar je tako jasna, da jo naše javno življenje venomer prezira. — O takih socialnih vprašanjih rad možujem z našimi občinskimi veljaki. Blizu Ljubljane je par vasi, njih

prebivalci imajo lepe dohodke; žene so perice, možje zidarji, majhne domačijce jim pa nudijo stanovanje in najpriprostejši živež. V teh vaseh je največ zapravljivcev. Preveč imajo denarja in premalo razuma, da bi ga znali uporabljati. Ne jedó ves dan nič gorkega, spé na klopi, na peči ali na tleh v zaduhli gneči, ne poznajo razvedrilnega čtiva, glasbe, gledišča, dasi jim ne manjka sredstev za to; edini užitek jim je le umetno omamljenje možganov z žganjem! In tako prihajamo zopet do zaključka, da ključ do sreče ne tiči zgolj v gmotnem položaju, ampak v človeku; znati mora, kako naj uživa življenje in se ga veseli, a tudi za to umetnost mu je treba poduka in vzgoje.

Kako živi zapravljivec, ko je pod skrbstvom. Ukrenjeno skrbstvo ima zgolj namen, da ovrè zapravljjanje in gospodarski propad. V kaki meri se to posreči, zavisi zgolj od priđnosti in vstrajnosti zapravljivčeve družine. Zapravljivec ostane, kar je bil: ovira gospodarstvu. Toda ako je pred preklicem le sam lenaril, sedaj še svojcem brani delati. Škodo dela, kjer more, in jemlje, kar mu pride v roke, da proda, če ne v domačem kraju, pa v tujih občinah. Njegova želja je, da pride vse na kant; to bo dokaz, da brez njega ne gre gospodarstvo, in kako nespametno in krivično je bilo, ga preklicati. Rad se nastavlja svojcem, da bi ga kdo vdaril, potem bi pa hitel na sodišče. Družini je mnogo trpeti poleg njega; rado pride do ločitve zakona ali odvzeme otrok. Dogodi se pa tudi rado, da se žena vrže po možu in otroci po obeh, pa je zalega pijancev tukaj. — Silovitega zapravljivca se po pravici vsa vas boji; zato se mu nihče ne upa biti za kuratorja in ni včasih druge poti, nego da se ta posel naprti kakemu sodnemu uslužbencu. Le z onim kuratorjem se preklicanec dobro razumeva, kateri je tudi pijanec; vkupe popivata in kujeta naklepe, kaj bi se prodalo iz gozda ali iz hleva ali kako bi se izvilo ođ sodišča dovoljenje za odprodajo kake parcele ali pa najetje posojila. In če potrebujeta pritrdila žene, pa še njo opojita in stvar je spravljena v pravi tir. Včasih več let traja, predno se sodišču odpro oči, da je kozla postavilo za vrtnarja. Ako je kurator pravičen, odločen mož in mu krepko stoji ob strani varstveno oblastvo z vzpodbudo, nasvetom in pomočjo, potem se končno, toda ne vselej, vda tudi upornejši preklicanec v svojo usodo; ali izgine v tujino, morda celo v Ameriko in ga ni več nazaj — takih ni škoda! — ali pa samo še na drobno sitnari okoli doma, pri sosedih dninari za žganje in čaka na čas, ko bo izročil sinu ali zetu domačijo; o tej priiiki se bo dal za hrbtom varstvenega oblastva izsiliti od prevzemnika kak stotak, češ, drugače ne privolim v izročitev, in izgovoril si bo poboljšek za tobak in žganje. Imata pa s preklicanim zapravljivcem še pogostega opravila kazensko sodišče in blaznica do njegove redkokdaj srečne smrti.

Ali se pa zapravljivci ne poboljšajo pod skrbstvom, utegne kdo začuden vprašati. Slučaji poboljšanja so, žal, zelo redki. Jaz, ki sem imel obilo posla z zapravljivci, poznam osebno le enega, ki se je izpreobrnil, in sicer na podstavi hude pljučnice; sedaj je njegova žena zaradi zapravljivosti pod skrbstvom, on je skopuh in v vednih skrbah,

za konec se pa ne vé. In še o nekom drugem so mi možje pripovedovali, da se je zares poboljšal. V zadnjih desetih letih je bilo od ljubljanskega sodišča zaradi zapravljivosti preklicanih 115 oseb, od teh se jih je dosedaj celih 5 izpustilo izpod skrbstva zaradi poboljšanja, imam pa vzroke dvo-
miti, je-li se jih je res vseh pet poboljšalo. — Dvig kuratela se pač pogosto predlaga. Ali pride zanj prosit preklicanec sam, kažoč svoje žuljave roke in zatrjajoč svojo varčnost, delavnost in treznost, poizvedbe pa doženo, da žena, ki je bila svoj čas sprožila njegov preklic, toda izkaže se, da se ni mož prav nič poboljšal, pač pa se je zapila tudi ona. Včasih predlaga odpravo skrbstva kurator iz tega prikritega vzroka, da se iznebi nadlež-
nega opravila s sitnim pijancem in obilih potov na sodišče. Pripetilo se je pa tudi, da so občinski možje kar in corpore podpisali vlogo, kjer so na vse pretege hvalili zapitega preklicanca in predlagali, da se oprosti skrbstva; menda so hoteli poceni kupiti obsežno njegovo domačijo . . . Ob vseh takih predlogih je treba previdnosti in zanesljivih poizvedeb. Ne trdi zastoj pregovor, da se pijanec izpreobrne, kadar se v jamo zvrne. Navada je pač železna srajca, prirojeno nagnjenje se dá pa še težje sleči. Zgolj poduki z ene in obljube z druge strani nič ne zaležejo in nič ne pome-
nijo. Človekoljuben sodnik rad vzpodbuja zapravljivca k novemu, delav-
nemu, treznemu življenju, obetajoč mu dvig kuratele, če se skozi primerno dobo izkaže poboljšanega; zapravjivec, skesan in solzeč se, tudi vse obljubi; toda če drži ta svoj trdni naklep 14 dni, je to izredno dolgo. Le pri pijancih začetnikih sem z dobrohotnim podukom, združenim z z a č a s n i m o d l o g o m p r e k l i c a, dosegel par lepih uspehov. Sicer bi bilo tem ljudem pomoči le v posebnih zdraviliščih za alkoholike, a kadar se bi odtod vrnili, bi morali pristopiti kaki protialkoholni organizaciji, ki bi jih z moralčno silo varovala povratka v staro razvado. — Taka je z alko-
holiki; vendar pa naši ljudje močno zaupajo v njih poboljšljivost in imajo zanje svoja sredstva. Zgolj kot kuriozum omenjam moža, ki je svoji ženi v strastno ljubljeno slivovko kanil kapljico strihinina; in res, komaj je tisto popila, postalo ji je neizrečenski slabo, mrzéla ji je odsihmal slivovka, niti duhati je ni mogla več, ampak — vrgla se je na brinovec. Za pogla-
vitni pripomoček zoper pijančevanje se šteje pri nas — ž e n i t e v. Če se n. pr. fant kaže bolj »nerodnega«, to se pravi, da je preko v kraju običajne mere vdan pijači, sorodstvo ali varuštvo rado sklene: »Naj se mu leta kupijo in se oženi, pa bo dobro!« Toda ni dobro, ampak slabo in namesto enega samega, je nesrečna cela družina. In vedno se najdejo očetje, ki dajo svoje hčere pijancem. Pri prešičkih, če jih kupijo, skrbno gledajo na plemo, kakovost in lastnosti, pri zetu pa ne vidijo nič družega, nego »grunt«. Tožila mi je žena, ki ji mož pijanec vsako leto kaj zlomi, roko ali rebro ali karkoli, in je rekla: »Jaz nespametnica, da sem vzeia tega dedca, ko sem ga vendar poznala, kakšen je. Grunt me je zapeljal, saj je res lep. Toda zdaj vidim, grunt ni nič, človek je vse, — človek, in ne grunt!« Opravičujejo se očetje in neveste: »Saj pravi, da se bo poboljšal!« Počakaite; naj se najprvo poboljša in eno, dve leti poboljšan vztraja,

potem šele naj se ženi. — Drugi enako čislani, pa tudi enako uspešni pripomoček zoper alkoholizem je — Amerika. Slučaja, ko je dala žena preklicanemu možu 400 kron seboj na pot, pa je prišel le do prvega mesta, se tu do brezzavesti napil in so ji ga pobitega, zmešanega in brez denarja privedli zopet domov, niti ne štejem semkaj. Tudi oni, ki srečno prispó onostran vodé, navadno ostanejo tam to, kar so bili tukaj; vzeli so namreč nekaj seboj, kar jih močno ovira v vztrajnem, treznem delu: samega sebe.

* * *

Povzetek in posledek

tega poročila je kratko ta:

1. Alkoholizem se pri nas širi. Dom vsakega pijanca je vsled vzgleda in degeneracije zalega rodu pijancev.

2. Alkoholizem se širi v znamenju žganja.

3. Alkoholizem tvori veliko škodo in nevarnost v narodnogospodarskem, sanitarnem, rodbinskem in družabnem pogledu.

4. Ker je alkoholizem težko ozdravljiv, naj se čim večja pozornost posveti njegovemu preprečevanju. Otrok se ne privajaj opojninam, ljudstvo se vzgajaj k zmernemu uživanju življenja in k zdravi zabavi brez pijanosti.

5. Dežela Kranjska naj ustanovi čim prej azil za pijance.

6. Državni zbor naj čim prej uzakoni načrta

a) zakona zoper pijančevanje,

b) zakona o preklicu.

Alkoholizem in blaznost.

(Dr. Fr. Göstl.)

Alkohol povzroča in pospešuje ne le pri pijancih, temveč mnogokrat tudi pri zmernih pivcih mnoge bolezni. Obče znano je, da se razne srčne hibe, bolezni na jetrih in obistih posebno rade pojavljajo pri alkoholikih, da ste pri njih pljučnica in jetika pogostejše nego sicer; umevno je, da pijanci, ki so mnogokrat oslabei vsled dolgotrajnih želodčnih katarjev, lažje obolé, a težje prebolé o raznih drugih boleznih. Posebno pogosto pa se pri alkoholikih pojavljajo razne živčne bolezni, božjast in umobolnost.

Nekateri prenesó zelo velike mere alkohola navidezno brez najmanjše škode — v istini pojavijo se prej ali slej tudi pri teh zli nasledki, — drugi pa na zelo malo mero reagujejo zelo intenzivno. Te, o katerih pravi narod, da ničesar ne prenesejo, nazivljemo *intolerantne* proti alkoholu. Opaža se to zlasti pri dedno obremenjenih, psiho- oziroma neuropatičnih osebah; pred vsem pri božjastnih. Skoro pri vseh božjast-

nih alkohol pospešuje napade, pri nekaterih se ti pojavljajo po najmanjši zaužiti alkoholni pijači, dočim so sicer redki ali povsem izostanejo. A tudi samo časovna intoleranca se opaža n. pr. po traumatičnih nezgodah, zlasti po padcu ali ranitvi na glavi, pri oslavljenju po dolgotrajnih boleznih in v duševni razburjenosti. — Ravno pri teh prilikah se večkrat zavživa alkohol v večjih merah, ker je v narodu razširjeno naziranje, da alkohol krepi in daje moči; in ker posebno v jezi ali obupu išče marsikdo tolažbe pri pijači.

Umevno je, da je alkohol posebno škodljiv onim, ki so intolerantni do njega.

A ne samo pijancu, tudi njegovemu z a r o d u je alkohol v pogubo. Demme je skozi 12 let opazoval 10 pijanskih in 10 zelo zmernih rodbin. Pijanci so imeli 57 otrok, od teh je 25 umrlo v detinskih letih, 22 je bilo bolnih, 10 zdravih. — Od 10 zmernih rodbin je bilo 61 otrok, od teh je umrlo 5, 6 je bilo bolnih, 50 zdravih. Znano je, da so otroci pijancev zelo pogosto božjastni ali bebasti. Ako taki degeneriranci dobé otroke, so ti še mnogo bolj podvrženi boleznim. Psihijatri so si vsi edini v tem, da je zloraba alkohola najpogostejši vzrok blaznosti. Kraepelin, ki obžaluje, da se zdravniki še tako malo udeležujejo protialkoholnega gibanja, pravi: »Ako bi alkohol in sifilitiko spravili s sveta, bi se zmanjšalo število blaznikov najmanj za četrtno, v velikih mestih celo za polovico.«

Akutno zastrupljenje z alkoholom imenujemo pijanost. Od nekdaj se je že upoštevala velika sličnost med pijancem in blaznikom. Pijanec nam kaže v svoji živahnosti, razuzdanosti, povzetnosti, vrvenju misli, blebetavosti, preziranjem običajev in zakonov — sliko manije; v svoji jokavosti, obupnosti in svetotožnosti — sliko melanholiije; v svojem končnem prenehanju vseh duševnih in onemoglosti telesnih funkcij — sliko terminalne behavosti in najtežje paralize. Povsem opravičeno je, da smatramo (s Krafft-Ebingom) pijanost v umetno povzročeno, kratkotrajno blaznost.

Kot kronični alkoholizem zaznamujemo svoto onih trajnih duševnih in funkcijskih motenj, katere povzroča obična zloraba alkohola. Glavni pojav je oslavljenje intelektualnih in etičnih čutov.

1. Alkohol izgubi čut za čast in dostojnost; ne zmeni se za to, da нравstveno propada, da izgublja ugled pri sočestjanih, da pripravlja svojo družino v nesrečo in sramoto. Za delo postaja čimdalje nesposobnejši, nima zanj nobenega pravega veselja več in ga zato izvršuje nevestno in malomarno, iz malenkostnih vzrokov ga opušča — torej ni čuda, da zasluži čimdalje manj ali izgubi svojo službo.

Ne izpoznava pa svoje lastne krivde, temveč misli, da ima nevoščljivce in sovražnike, ki so ga pripravili ob kruh.

Alkoholik je zelo razdražljiv, iz najmanjšega vzroka prične besniti in divjati; se ne zna premagovati v svoji jezi, postaja brutalen in surov v vedenju do drugih, ne pozna nobenih ozirov, hoče ustrezati edino svojim strastem.

Včasih, zlasti v jutro, je zelo slabovoljen, malosrčen, obupen. Tedaj včasih izpozna svoje napake, je radi tega zelo nesrečen. Tedaj tudi obeta in prisega, da hoče opustiti pijačo. A ker je že zgodaj volja in energija povsem oslabiljena, ne more izpolniti tega sklepa, kakor hitro se poda priložnost (in te je vedno dosti) uda se vnovič pijači, tolažeč se z ničevimi izgovori. — Duševne moči vedno bolj pešajo, spomin oslabi, umevanje je otežkočeno, — tvečavost se pojavlja in vedno bolj narašča.

2. Telesni pojavi so glavobol, slabo spanje, težke sanje. Pijancu se tresejo udje, zlasti roke; jezik se mu zapleta, hoja je negotova, opotekajoča. Obraz mu je zabuhel, zarudel. — Pred očmi mu plešejo iskre in mušice, po ušesih čuje šumenje in vrvenje; včasih se to stopnuje, tako da se pojavljajo halucinacije.

Zlasti v jutro se pojavlja bljuvanje, do jedi nima slasti, zato tudi dostikrat oslabi. Poleg kroničnega želodečnega katara se pojavljajo tudi druge bolezni, zlasti na srcu in jetrih.

Pri kroničnem alkoholizmu se včasih pojavi — po izredno velikih alkoholskih ekscesih — znani »delirium tremens«. Bolnik se je obično čutil že par dni slabega, posebno je bilo spanje nepovoljno, nemirno. Bolezen sama nastane hipno. Bolnik je v obraz zabuhel, se trese po vsem životu in zelo močno poti. Nemiren je in na lažno zmeden; neorientiran; vendar se more navadno še v toliko fiksirati, da odgovarja primerno na vprašanja. Navadno vidi krog sebe male živali, kebre, muhe, miši, v velikem številu, včasih tudi večje: kače, konje ali škrate itd. Ali meni, da je doma in navidezno opravlja razna domača dela. Neki bolnik v našem zavodu je napregal živino, jo zopet izpregal, spravljaj v hlev in ji pokladal krme. Na dunajski kliniki sem svoj čas videl bolnika, ki nam je točil in donašal pijačo, sprejemal in menjaval denar ter se povsem tako vedel, kakor v realnem življenju kot gostilničar. Vselej ta — imaginarna — opravila niso tako natančno izražena, bolnik je le nemiren ter si dá opravila z obleko itd. Ta delirij traja tri do pet dni, redko dalj. V tem času je treba zlasti skrbeti, da bolniku ne omaga srce ter da se mu medikamentoznim potom dobavi spanje.

Alkoholski delirij je nevarna bolezen, 10—12% vodi v smrt. Delirij se pojavi pogosto tudi pri raznih, zlasti vročinskih in infekcijskih boleznih, v prvi vrsti pri pljučnici — ako obolé za njimi alkoholiki in to brez neposrednih ekscesov. Razlaga se to, ker bolezni alkoholika telesno oslabé in z abstinenco. Popreje namreč je vladalo mnenje, da se alkoholni delirij rad pojavi, ako pijanec nakrat preneha popivati in v podkrepljenje tega naziranja so zlasti služila opazovanja, da so alkoholiki v ječi ali bolnici, po večdnevni prisilni abstinenci, dobili delirij. V novejši čas se je ta misel povsem tajila. Vendar se v nekaterih slučajih ne moremo ubraniti misli na abstenenčni delirij. Zato se je popreje delirantom dajal alkohol, kar se je zdaj večinoma opustilo.

Akutna alkoholna halucinacija, ki se včasih pojavlja pri alkoholikih, je označena pred vsem z halucinacijami sluha. Bolniki

čujejo zmerjajoče, zasramujoče, grozeče glasove, razna očitanja in obsodbo v smrt. Vsled tega so plašni in obupni. Pri njih je precejšna nevarnost samoumora. — V nekaterih slučajih so proganjalne in veličinske ideje, ki kažejo največjo sličnost s paralizo. Pri vsem tem so bolniki orijentirani in podajajo točne odgovore.

V obče je prognoza ugodna in bolezen ni dolgotrajna.

Alkoholska paranoja se izraža zlasti v domnevanju o zakonski nezvestobi žene. Povod temu je spolna razdraženost pri pojema-joči potentnosti. — Ker pijanec v besedah in dejanjih žali ženo in se surovo vede, ali celo pretepava, ko ga svari in prosi, naj opusti popivanje, je umevno, da zgineva zastopnost in ljubezen v zakonu. Alkoholik seveda ne pripisuje sebi vzroka, temveč ga išče drugod — in zato meni, da se žena ozira po drugih. Najbolj ničeve in malenkostne okoliščine ga utrjujejo v tem domnevanju in kot nasledek je le še grše in surovejše postopanje do žene.

Na kratko naj še omenim Korsakovo psihozo, kjer se po prvotnem deliriju razodeva posebno amnezija: bolnik je izgubil spomin tudi za najvažnejše dogodke svojega življenja. — nadalje takozvano »patološko pijanost«, ki se po razmerno malenkostni meri zavžitega alkohola razodeva v veliki razburjenosti ali plašljivosti. Ti bolniki postanejo radi agresivni in so torej občenevarni. S tem bi završili površni opis alkoholskih blaznosti, to je takih, katerim je preobilo zavživanje alkohola edini vzrok.

Umevno, da se pri alkoholikih lahko pojavijo tudi vse druge vrste blaznosti; vendar jih ne zaznamujemo potem kot alkoholske, ker jih ta ni povzročil, ako jih je tudi pospeševal.

Dolgotrajno popivanje, kakor zlasti alkoholski ekscesi pred pojavom kake blaznosti pa sami na sebi še ne dokazujejo, da je alkohol vzrok blaznosti. Saj se to opaža tudi pričetkom paralize in manije. Istotako pogosto zapadejo v pijančevanje od rojstva slaboumní ali po drugih blaznostih duševno oslabljeni.

Morda kdo pogrša omejitve perijodične, kvartalne pijanosti. Gaupp je dokazal, da je ona ekvivalent božjasti; izraža se v tem, da dotičnik, sicer priden, trezen človek, prične po več dni neizmerno popivati, a potem postane zopet priden in zmeren za daljšo dobo. — To nam kaže že večkrat povdarjano tesno zvezo med alkoholizmom in božjastjo.

Statistika vsled alkohola zblaznelih je, kot umevno, po raznih deželah različna, od vseh obolelih je 10—40 % alkoholikov. Direktno oboli približno desetkrat več moških nego žensk, saj je pijančevanje med moškimi tudi toliko razširjenejše; indirektno oškoduje oba spola skoro jednako, ker se kvara prenese na možko in žensko potomstvo.

V našem zavodu na Studencu je bilo 1907. med 104 na novo sprejetimi moškimi 21; med 105 ženskami 4, — 1908. med 130 novo sprejetimi moškimi 25, med 114 ženskami 4 alkoholskih blaznosti.

Posebno kronični alkoholiki se, kakor umevno, sprejmejo v blaznico večinoma le po večjih ekscesih, hudi razburjenosti ali agresivnosti, ter se čez dalj ali manj časa izboljšani zopet odpusté, vendar se morajo smatrati za nenormalne, torej bolne, trajno — do popolnega ozdravljenja, slično kakor je božjasten trajno bolan in ne le v trenutkih napadov. Pri obeh se pa bolezen začasno zelo stopnuje. Istotako delirantje ne ostanejo dolgo v zavodu. Zato se mnogoteri od teh tekom let po večkrat sprejmejo. Ko sem služboval v Klosterneuburgu, bil je nekaj nad 50 let star mož v 25-tič sprejet v blaznico. — Na kratko naj očrtam bolezenski popis nekega bolnika, ki je sedaj v zavodu na Studencu, ker nam je ta v mnogih ozirih poučen. — Zdaj 39 let star mož je že kot otrok pričel popivati, ker je njegov oče bil vratar pri nekem milijonarju na Dunaju in dobil mnoga dobra, težka vina. Iz prvega gimnazijskega razreda so ga izključili radi slabega vedenja, nato se je izučil vrtnarstva. Kot prostovoljec vstopil je v mornarico, tu je bil radi pijanosti večkrat kaznovan. Siužil je nato nekaj časa pri železnici, bil odpuščen, nato je bil danes tukaj, jutri tam, a čimdalje bolj se je udajal pijančevanju. V pijanosti zabavlja proti sedanjemu državnemu redu in zlasti proti vladarjem; bil je radi žaljenja Veličanstva večkrat obtožen in velja za anarhista. Po lastni izpovedi, katero potrjujejo akti, je bil že 13-krat v blaznicah (petkrat na Studencu, trikrat na Dunaju, štirikrat v Celovcu, enkrat v Draždanih) v prisilni delavnici je bil dvakrat, v sodnijski preiskavi, oziroma zaporu 14-krat. Sedaj je pri nas 14 mesecev. Obnaša se korektno, ima dober spomin in inteligenco. Je zelo priden in pripraven delavec. Ušel nam je že trikrat, dvakrat po ubegu se je tota'no opijanal v Ljubljani, tretjič je šel na Gorenjsko ter tam delal. (Ubegi iz blaznice se dogajajo povsod, saj zavod ni ječa, in moderno ravnanje z bolniki jim daje po možnosti svobodno gibanje.)

Ako se končno vprašamo, kaj nam je storiti proti alkoholskim blaznostim, odgovorimo 1. po možnosti jih zabraniti, 2. po možnosti jih ozdraviti.

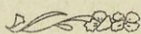
V zabranitev treba preprečiti nezmerno zavživanje alkohola; pred vsem žganja, ki je najpogubnejša pijača. V tem se povsem strinjamo z občimi cilji in z delovanjem antialkoholskih družb. V narodu se mora ukoreniniti zavest o škodljivosti alkohola. Pijanec pa ni le, kdor popiva do nezavednosti, temveč vsak, ki je tako udan pijači, da se ne more zdržati, ako treba, popolnoma vsake alkoholske pijače. Ker je miera, ki škoduje, pri raznih ljudeh različna in ker se le prerado in prelahko prekorači, priporočati moramo popolno abstinenco.

Ker je pijančevanje dostikrat podedljivo — dasi pri tem po mojem mnenju pride mnogo bolj v poštev, da otroci v pijanskih rodbinah že v prvi mladosti dobivajo opojne pijače in da vzrastejo v okuženi atmosferi alkoholikov — in ker ono tako zelo škoduje zarodu — je dolžnost vseh onih faktorjev, ki so poklicani, da čuvajo blagostanje naroda, delovati proti zlorabi alkohola. Kako se naj to doseže, tega vnovič ponavljati danes nimam namena.

Že oboleli pa se naj zdravijo v blaznicah — a v rekonvalescenci v posebnih asilih ali zavetiščih. Kajti izkušnja nas uči, da se alkoholik trajno dá ozdraviti le po daljši — eventualno večletni internaciji, a toliko časa jih ne moremo zadržavati v blaznicah. V take asile naj se sprejemajo tudi oni, ki se v svrhu odvajenja pi'ančevanja prostovoljno oglasé, ter vsi oni, katere rodbina ali občina kot notorične pijance izroči v oskrb, oziroma zdravljenje, ako tudi še niso primerni za sprejem v blaznice. Za taka zdravilišča, katerih je že nekoliko v raznih deželah, se zlasti zavzema znani učenjak Forel. On pravi: Vsakega alkoholika, ki je ozdravljiv, se mora prostovoljno ali prisiljeno ozdraviti z abstinenco. Oni, ki ne prene-sejo prostosti in alkohola, morajo biti pod strogo disciplino, ki jih sili na delo, a jim odtegne vsako alkoholsko pijačo. Le tako se zboljšajo ali — po daljšem času — tudi povsem ozdravijo. — Pri teh asilih izogniti se je vsemu, kar bi se smatralo v nečast ali kazen. — Nasilni in ubežniki se strožje in posebej čuvajo. Opravljajo se razne obrti in poljska dela. Vodstvo ima izkušen, ljudomil mož; nadzorstvo pa, ki se mora izvrševati s pogostimi in strogimi kontrolami, komisija, obstoječa iz jednega psihijatra, jednega jurista, odposlanca protialkoholske družbe in odposlancev pristojnih oblastij. Kdor kaže v asilu vedenje, ki opravičuje upanje na trajno izboljšanje, se odpusti, a tedaj skrbi protialkoholno društvo, kateremu naj pristopi, pa možnosti za to, da ga varuje novih izkušnjav.

Da se pijanost kaznuje ter s tem stigmatizira v nečastno, da se pijanec pravočasno stavi pod skrbstvo in policijsko nadzorstvo, je istotako samo ob sebi umevna zahteva.

Država, ki ima dolžnost skrbeti za blaginjo podložnikov, le premalo in prenezaдостno podpira težnje proti alkoholu, dasi je v njenem lastnem interesu, da zajezi pretečo pogubo.

Dijaštvo in alkohol.

(Cand. iur. Andrej Veble.)

1. Kot zastopnik abstinénčnega krožka v slov. kat. akad. društvu »Danica« kar najpristrčneje pozdravljam II. slovenski protialkoholni kongres in želim, da bi ta shod rodil obilo sadov ne le med našim ljudstvom, ampak tudi med slovenskim dijaštvom. Slovenski visokošolec stopa kot odločen sobojevnik v vrste naše svete vojske, v boj za abstinénčno idejo. Slovensko dijaštvo se zaveda svojih socialnih dolžnosti in uvideva, da je požrtvovalno delo tudi najboljše sredstvo za samovzgojo. Najlepša prilika za izvrševanje naših socialnih dolžnosti pa se nam nudi na polju abstinénčnega gibanja, v boju proti alkoholizmu. Namen abstinénčnega gibanja je ozdravljenje in iztрезnenje naše družbe, smoter našega dela je moralna in kulturna povzdiga našega naroda. Boj proti sistematičnemu zastrupljanju slovenskega ljudstva,

boj proti alkoholizmu kot veliki socialni bolezni, to je geslo našega gibanja. Alkoholno vprašanje pojmujeemo kot bistven del socialnega vprašanja.

2. V tem boju za ozdravljenje in iztreznenje našega naroda pa rabimo kar največ delavcev, voditeljev, organizatorjev. Vsa organizacija našega abstinenčnega gibanja sloni pravzaprav samo na treh ali štirih možeh. Naše protialkoholno gibanje hira ravno na tem, ker imamo premalo delavcev in bojevnikov za abstinenčno idejo. Videli smo na II. slovenskem protialkoholnem kongresu veliko zastopnikov našega vrlega delavskega in kmečkega stanu, občutno pa smo pogrešali več zastopnikov naše posvetne inteligence, naše meščanske družbe. Kje je naša inteligenca? Zastonj je čakamo. Od naših »starih« ne smemo veliko pričakovati. Če hočemo ozdraviti slovensko razumništvo, če želimo, da slovenska inteligenca spremeni svoje nazore o alkoholizmu in abstinenčnem gibanju, smemo pričakovati reforme edinole od spodaj, od naše akademične mladine.

3. Tovariši akademiki! Ali ne zahteva naša akademiška čast, da pokažemo z dejanji, da se tudi mi zavedamo svojih socialnih dolžnosti, da krepko posežemo v socialno življenje, v boj proti alkoholizmu? Ali ni ravno alkoholno vprašanje bistven del dijaško-socialnega vprašanja? Saj poznamo dijaško življenje in vidimo, koliko žrtev zahteva alkohol ravno med našimi vrstami. Premotrimo svoja dijaška leta in spomnimo se onih nadarjenih dijakov, ki so sedeli z nami na istih gimnazijskih klopeh! Kje so? Marsikaterega izmed njih že krije hladna zemlja. In kdo je tega kriv? Jetika. Vzrok jetike pa je v večini slučajev alkohol, vsaj pri dijakih. Slovenski listi pišejo dostikrat, koliko slovenskih dijakov vstopa v prve razrede naših srednjih šol in kako malo jih izštudira. Vsako leto se »čistijo« dijaške vrste in nazadnje naredi maturo komaj kakih 20 do 30 odstotkov izmed tistih dijakov, ki so vstopili v prvi razred. Baje so tega krivi profesorji, ki preveč stiskajo naše dijake. Nočem jih braniti. Tupatam so res krivi. Glavni vzrok, da se »čistijo« dijaške vrste, pa je nezmerno popivanje, alkoholizem. Dijaki, ki radi zabavljajo čez profesorje, naj se raje udarijo tudi na lastna prsa in naj zakličejo: Nostra culpa! Nostra maxima culpa! Mi sami smo največ krivi. Sicer opažamo, da krokanje med slovenskim dijaštvom pojema, da je sedanje dijaštvo povprečno treznejše in bolj delavno, kot je bilo prejšnje. Tupatam se še oglasi kak zaostali tič in toži, da med slovenskimi dijaki ni več starega veselja, da postaja svet vedno bolj filistrski. Tožbe teh zaostalih tičev pa so vedno bolj redke in to nam je porok, da je slovensko dijaštvo na pravi poti. Treznostno gibanje torej pri nas napreduje, istočasno pa tudi resnost in delavnost našega dijaštva. Pogrešamo še samo popolnih abstinentov. Teh krvavo potrebujemo. Nam je treba več abstinentov med dijaki, da zanesejo idejo treznosti in zdržnosti med naše ljudstvo. Šele, ko se slovensko dijaštvo, zlasti naša akademična mladina, oprime abstinenčnega gibanja, bo šla ta stvar hitreje naprej. Generale že imamo, a vojakov nam manjka. Ti vojaki pa morajo biti slovenski

dijaki. Kakor je vojska brez generalov slaba, še slabša je vojska brez vojakov. Moje mnenje je, in o tem sem trdno prepričan, da bo naše abstinenčno gibanje šele takrat lepše napredovalo, ko bomo imeli večjo zaslombo med slovenskim dijaštvom, iz katerega se naj vzgoji zdržna in trezna slovenska inteligenca. Dolžnost slovenskega dijaštva je torej, da se živahneje oprime protialkoholnega gibanja.

4. Alfred Metzroth piše v listu »Soziale Studentenblätter« (št. 2., 1909) o dijaškem abstinenčnem gibanju v raznih državah. Na Danskem se je ustanovila leta 1893. dijaška abstinenčna zveza (v Kopenhagenu), ki šteje zdaj okoli 400 dijakov. Na Nemškem je več dijaških abstinenčnih društev. Deutscher Bund abstinenter Studenten (430 članov), Katholischer akad. Abstinenterverband, abstinenčno društvo »Germania« (550 do 600 članov) izdaja list »Deutsche Jugend« in »Verein katholischer abstinenter Gymnasiasten« v Paderbornu, ki šteje približno 50 članov. Na Angleškem imajo medicinci svoje društvo: British Medical temperance Association (350 članov), filozofi in teologi pa svoja društva. Na Škotskem in Irskem podpira abstinenčno gibanje zlasti katoliška duhovščina. Na Norveškem se je ustanovilo leta 1904. dijaško abstinenčno društvo, ki šteje okoli 600 članov, na Finskem obstoja dijaška zveza akademične abstinenčne mladine že od leta 1886. in obsega 70 odstotkov vseh finskih dijakov, okroglo 7700. Zveza izdaja poseben list in vlada jo podpira z letnimi prispevki (do 6000 M na leto). Zveza obsega 68 društev. Na Švedskem deluje »Švedska zveza dijaške zdržne mladine«, ki šteje okoli 11.650 članov. Vsako leto izdaja brošure in tiskovine. Vlada ji daje do 2000 K podpore na leto. V Severni Ameriki obstoji abstinenčna zveza »The Intercollegiate Prohibition Association« s 3500 člani; zveza ima svoje krožke v 17 državah in na 150 zavodih in univerzah. Tako delajo v tujini. Kako pa pri nas v Avstriji? Na Dunaju obstoja dijaško abstinenčno društvo »Akademischer Abstinenterverein«, ki šteje komaj 125 članov. Poljaki imajo svoje abstinenčno društvo v Krakovu, Čehi pa v Pragi »České sdružení abstinentsní« (okoli 130 članov). Najboljše se gibljejo češki srednješolci. Kakor mi je poročal neki češki tovariš iz Prage, je na čeških srednjih šolah že do 1100 dijakov abstinentov. Češki profesorji sami pomagajo ustanavljati dijaške abstinenčne krožke in jih moralno in financijelno podpirajo. Ti krožki imajo svoje posebne abstinenčne knjižnice, zbirajo statistiko abstinenčnega gibanja na srednjih šolah in zasledujejo, kako vpliva alkoholizem na dijaštvo. Kako pa pri nas? Do sedaj imamo okoli 100 dijakov abstinentov na naših srednjih šolah in abstinenčni krožek v »Danici«. V primeri s tem, kar smo videli v tujini, je to silno malo. Dijaška abstinenčna organizacija je silno važna; zato moramo odslej naprej dijaštvu posvečati vso svojo pozornost. Naloga abstinenčnega krožka v »Danici« je, da izvede podobno abstinenčno organizacijo, kakor jo imajo na Češkem. V jeseni se vrši pri nas poseben protialkoholni shod za dijake. Tu se bo razpravljalo, kako razširiti abstinenčno idejo tudi med naše dijake.

5. Da se tudi slovensko dijaštvo peča z alkoholnim vprašanjem, k temu pa nas ne silijo samo lastni interesi, ampak v prvi vrsti dolžnost do družbe, dolžnost do našega naroda, iz katerega smo izšli in kateremu naj nekdanj stopimo kot voditelji na čelo. Kako bomo vodili druge, ako pa sami sebe ne znamo voditi? Kako bomo druge poučevali, ako smo sami najbolj potrebni pouka? Kako bomo druge reformirali, ako pa je nam samim najbolj potreba reforme? Resnično! Začetek vsake socialne reforme je reforma samega sebe.

6. Nočem navajati znanstvenih dokazov, zakaj je v boju proti alkoholizmu abstinenca edino pravo sredstvo. Higijena, vera in nrvnost, etika, socialne razmere, narodno gospodarstvo, vse govori proti alkoholizmu in za abstinenco. Kako je še sploh mogoče, da se najdejo pri nas celo izobraženi ljudje, ki v teoriji in praksi zagovarjajo alkoholizem? Vprašam tovariše juriste, ki hočete biti nekdanj sodniki: Kako se boste upali soditi tiste, ki izvrše kak zločin pod vplivom alkohola, ako pa ste sami alkoholiki? Kako morete, če v teoriji ne, pa vsaj v praksi, zagovarjati alkoholizem, dasiravno veste, da se večina zločinov zgodi vsled alkohola? In tovariši medicinci! Kako še morete biti napram alkoholnemu vprašanju indiferentni, ko pa govori vsa vaša medicinska veda in praksa — proti alkoholizmu? Tovariši filozofi, ki hočete biti nekdanj profesorji in učitelji! Ali ne vidite, da je vzrok slabih učnih uspehov v šoli (v ljudski šoli, v gimnazijah, na univerzah) — v prvi vrsti alkohol? Da je alkoholno vprašanje tudi za duhovnika zelo važno, tega mi pač še ni treba posebej povdarjati. Saj vidimo skoraj vsak dan, kako alkohol razdira vse nrvne vezi v človeški družbi, kako tepta v blato vse, kar je svetega in idealnega.

7. Abstinenco gibanje je velevažno kulturno gibanje. Kultura in alkoholizem sta si diametralno nasprotna. Alkoholika smatramo za nemoralnega človeka, pijanost za defekt, slabost. Alkoholizem in kultura se sploh ne moreta združiti. Kultura, ki stremi za duševno in gmotno povzdigo človeštva, se ne zida na temelju alkoholizma, ampak edino na temelju treznosti. Tudi naša slovenska kultura mora biti zgrajena na tem temelju.

8. Bolj kot katerikoli drugi narod rabimo zlasti mi, Slovenci, treznosti in treznega mišljenja. Mi se moramo zdriniti iz naše zaspanosti, v katero nas je zazibal alkoholizem; ozreti se moramo naokrog, da vidimo, kako Nemci na vseh koncih in krajih napredujejo, kako nas nemški veliki kapital ubija in zasušnjuje. Doba, v kateri živimo sedaj, je ena najvažnejših dob v zgodovini našega malega naroda, to je doba, v kateri se odločuje naš narodni obstanek. V tem tako važnem času je potrebno, da zberemo vse svoje sile na skupni odpor, da rešimo vso tisto velikansko energijo, katero po nepotrebnem zapravljamo, in jo porabimo v druge svrhe: za našo kulturo in gospodarsko povzdigo. Alkoholizem je sistematična potrata človeških energij in ljudskih sil, duševnih in telesnih. Absti-

nenčno gibanje pa stremi za tem, da te velikanske količine človeških energij ohranimo, prištedimo in jih plodonosno naložimo. Čisto ekonomično izvršeno je abstinenčno gibanje navajanje k varčnosti z ljudskimi energijami in plodonosno nalaganje teh energij v svrhu našega gospodarskega in kulturnega napredka. S soc. - higi'eničnega stališča pa je namen abstinenčnega gibanja: ozdravljenje in iztрезnenje našega naroda. To pa je eminentno narodnoobrambno delo. Le tedaj, ako bo naš narod zdrav, verskonravno trden, kulturno in gospodarsko krepak, smemo mirno zreti v bodočnost, drugače ne. Alkoholizem je velika bolezen na našem narodnem organizmu. Vsaka bolezen pa lahko povzroči smrt, če je o pravem času ne izlečimo. Alkoholizem ima v sebi smrtonosne kali in te kali hočemo zatreti. Mi želimo zdravja in življenja našemu narodu, mi hočemo živeti življenje, vredno kulturnega naroda. S tem, da se borimo za razširjenje treznosti in zmernosti med našim ljudstvom, polagamo najtrdnjši temelj naši narodni kulturi. Obenem pa najsijajneje dokumentiramo, da ima naš narod še dovolj življenjske moči v sebi, da premaga ne le notranje sovražnike, ki so dostikrat hujši, kot vsi drugi, ampak tudi zunanje. Kakor sploh socialno delo, tako je tudi antialkoholno gibanje narodnoobrambno delo prve vrste.

Alkohol in narodno gospodarstvo!

(Vekoslav Ravnikar.)

Potratno in dostikrat pogubonosno zapravljanje ob različnih prilikah, posebno pijančevanje, je velika rakrana našega narodnega gospodarstva. Različne grde navade pijančevanja spremljajo človeka skozi celo življenje. Vsak važnejši dogodek od rojstva do smrti mora povelečevati uničujoči alkohol.

Takoj pri rojstvu ubogega zemljana je grda navada, da se novorojenček po opravljenem cerkvenem opraviilu krsti še v gostilni z alkoholom. Boter in botra se ga dostikrat tako nasrkata, da bi sama krvavo potrebovala varuhov.

Ali bi ne bilo bolj pametno, ako bi mesto kakih 10 ali celo 20 kron zapiti, naložili isti denar v hranilnico, in čez 20 let bi imel otrok lep spomin na svoje botre!

Pri birmi je grda navada, da se otrok prvikrat v svojem življenju opijani. Takoj ko prejme birmanec zakrament sv. birme, prva pot je v gostilno, kjer mu zatemnijo um z alkoholom.

Mladeniči, ko gredo na vojaški nabor, mislijo, da morajo biti pijani. Ko je pa treba iti v vojašnico, takrat se zopet po živinsko pije, da napravijo ves denar. Ti ubogi fantje potem pri vojakihi dostikrat stradajo, posebno na vajah. Kako bi bilo dobro če bi imeli ob takih prilikah tisti nepotrebni denar, da bi si potolažili lačni želodec!

Pri ženitovanjih zopet grda navada nezmernega pijančevanja. Tako važen trenotek bi se moral praznovati sveto, ne pa skruniti ga s pijančevanjem. V kratkem že lahko potrka na novi dom skrb in beda. Kako bi se sedaj rabile zapravljene kronice, pa jih ni, ker jih je krčmar predobro spravil. Na dan poroke toliko nepotrebne pijače, da od mize teče, — pozneje pa dostikrat ni skorje kruha, da bi utešila glad sebi in otročičem.

Pri vsaki kupčiji mora biti pijača. Brez „likofa“, si mislijo, ne more biti kupčija veljavna. Koliko slabih kupčij se je že sklenilo pri polnem litru, koliko dragih pravnj je vsled tega bilo, in vendar vsi ti zgledi ne zmudijo ljudi, da gredo vedno brezvestnim spekulantom na v alkohol namočene limanice. Kolikrat mora marsikdo drago plačati par litrov vina, katerega je navidezno zastonj popil!

Ko je revni zemljan končal pot po tej solzni dolini, se tudi ta žalostni slučaj porabi za pijančevanje. Še celo pri mrtvecu mora vasovati alkohol, da se dostikrat razlegajo iz hiše smrti klafarske pesmi in kletvine mesto molitve za mir pokojnikove duše.

Vsak kdor res ljubi svojo domovino, svoj narod, mora stopiti v odločen boj zoper te grde razvade, ker le v treznem življenju je zagotovljena rešitev slovenskega naroda.

Da je to resnica, hočem podati živ dokaz z mrtvimi števkami:

1. Delavec, ki zapije na žganju, recimo, vsak dan samo 10 v, na teden 70 v, na mesec 3 K, na leto 36 K, v desetih letih 360 K, v dvajsetih letih 720 K, v štiridesetih letih 1440 K. Ako tej glavnici še prištejemo vedno naraščajoče obresti, če bi se ta denar, mesto zapil, naložil v hranilnico, potem bi imel ta delavec v štiridesetih letih premoženja 3487 K 86 v. To bi bila lepa podpora na stara leta.

In kaj ima od tega, kar je popil?

Mogoče nekaj zapora ali ječe in morda tudi kak polomljen ud!

2. Kmet ali mal obrtnik, ki izda za nepotrebno pijačo vsako nedeljo in praznik 1 K; ako bi bilo na leto samo 60 nedelj in praznikov, bi zapravil na leto 60 K, ako bi pa ta denar naložil v hranilnico, bi imel v desetih letih 600 K, v dvajsetih 1200 K, v štiridesetih 2400 K glavnice. S kapitaliziranimi obrestmi bi pa narasla glavnica na 5813 K 10 v.

Ali bi ne bil to lep pripomoček očetu, ko izroči posestvo svojim potomcem?

3. Uradnik, meščan ali večji obrtnik, ki zapije na dan 1 K, na mesec 30 K, na leto 360, v desetih letih 3600 K, v dvajsetih 7200 K, v štiridesetih 14.400 K. Ako bi ta denar samo vsakega pol leta vložil v hranilnico, bi mu z obrestmi naraslo premoženje na 34.878 K 60 v.

To je že premoženje, da bi se lahko ena družina skromno preživljala od samih obresti.

4. Trgovci, višji uradniki, profesorji, odvetniki, tovarnarji in drugi dostojanstveniki, ki zapijejo po 2 K na dan. Na mesec zapravijo 60 K, na leto 720 K, v desetih letih 7200 K, v dvajsetih 14.400 K, v štiridesetih

28.800 K. Ako bi se ta denar plodonosno naložil, bi se v štiridesetih letih premoženje pomnožilo na ogromno vsoto 69.725 K 20 v.

Kaj bi se vse dalo storiti s takim kapitalom!

5. Dijak, ki na Dunaju ali v Gradcu eno leto zapravi in zakroka recimo 200 K, v štirih letih je to 800 K. Vsled tega nastopi eno leto pozneje službo in izgubi zopet 800 K plače. Potem pa zopet avanzira, trikrat eno leto pozneje in izgubi na plači vselej, recimo, samo 400 K, kar bi zneslo 1200 K. izgubil je vsled tega na plači najmanj 2000 K in zapravlil 800 K, skupaj 2800 K. S tem denarjem bi se lahko izšolal en reven dijak in bi bil hvalen vse svoje življenje svojemu dobrotniku.

Koliko se zapravi s pijančevanjem narodnega premoženja in zlatega časa, govore jasno te številke.

Omeniti moram še, koliko je kranjska dežela potrosila za vinarstvo in koliko za povzdigo živinoreje samo od leta 1899. do 1905. (Nekoliko je prispevala tudi država in Kranjska hranilnica.) Za vinarstvo:

Leta 1899.	67.526·68
„ 1900.	127.912·24
„ 1901.	99.388·43
„ 1902.	75.107·56
„ 1903.	68.439·61
„ 1904.	27.879·85
„ 1905.	11 204·20
Skupaj	477.558 37

Poleg tega pridejo zraven še brezobrestna posojila, katera znašajo leta 1905. okroglo vsoto 522.044·46. Samo 4% obresti od tega posojila znašale bi letno 20.851 K 76 vin.

Za povzdigo živinoreje pa se je izdalo:

Leta 1899.	830—
„ 1900.	12.392·85
„ 1901.	4.997 09
„ 1902.	4.319·57
„ 1903.	3.707·36
„ 1904.	748·88
„ 1905.	638·28
Skupaj	27.634·03

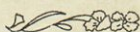
Iz teh številk se zopet vidi, kake ogromne vsote zahteva povsod alkohol. Nehote se mi vsiljuje tukaj vprašanje, ali je to pravično, da se je samo za približno eno tretjino kranjske dežele, kjer rodi trta, izdalo 477.558 K 37 vin., za živinorejo pa, katera se goji po vsej deželi, samo 27.634 K 3 vin. Torej celih 449.924 K 34 vin. več. Ali je to kako razmerje?!

Ako pa pomislimo, da bi kranjska dežela brez vinogradništva nazadnje še tudi kako izhajala — brez živinoreje pa nikakor ne — ker živinoreja je glavni in stalni vir kmečkih dohodkov tudi v vinorodnih krajih — potem se tako postopanje ljudskih zastopnikov nikakor ne more odobravati.

Ako bi vsi Slovenci opustili pijančevanje, ki nas uničuje fizično in moralno — in bi to glavnico namesto zapravili plodonosno naložili v industrijska podjetja, bi bili gospodarsko močni in sami gospodarji na domači grudi. Tako imajo pa večinoma vso industrijo v rokah naši narodni nasprotniki, in slovenski narod jim mora tlačaniti za slabo plačo, da se skromno preživlja, tujec pa bogati od slovenskih žuljev.

Da bi Slovenci ne bili tako vdani pijači, bi imeli lahko vso industrijo po Gorenjskem in drugod v svojih rokah, in bi sami izrabljali prirodne sile svoje domovine v svojo lastno korist; tako jih pa izrablja tujec, da nas lahko še bolj tlači in gospodarsko uničuje.

Vse zavedne Slovence vabim v vrsto abstinentov, ki se bojujemo z našim najhujšim narodnim sovražnikom, alkoholom. Temu hinavskemu sovragu moramo vsi brez razlike mišljenja in stanu napovedati odločen boj! Kolikor več abstinentov, toliko več narodnega premoženja in toliko bližja rešitev in boljša bodočnost slovenskega naroda.

Šaljiv govor

govoril na abstinenčni veselici dne 4. julija v »Unionu« g. dr. Leop. Lenard.

I.

Takrat, ko sem bil še prost in mlad,
po tuiem sem svetu popotoval rad,
kdor pa mnogo po svetu gre,
masikaj vidi in mars kaj zve.
Zdaj, ko sem truden in star in betežen
mi ne zamerite, če bom nadležen
in pravil Vam bodem, kot morem in znam,
kar videl po svetu sem tu in tam.
A vi poslušajte mene pazljivo
in verujte vse, naj bo res, naj lažnjivo.

Nekoč sem prišel na cesarski Dunaj,
ves kar me je, nič nisem pustil od zunaj.
Ter sem jo mahal kar v parlament —
Takrat še nisem bil abstinent.
Izvoljenci ljudstva, prebrisane glave,
so delali ravno nove postave.
Pred zborom nastopil mož glave je bistre
in interpeliral vse skupaj ministre,
seveda, Slovenec ni bil ta možak
iz njegovih besed to razumel bo vsak.
Poslanci zapuščalo urno bufet,
ter gredo poslušat, kaj mož jim pove.
Ministri, poslanci, stoje kot maliki
na gredah ljudje se tišče kot slaniki,
pred slavnim pa zborom možak govori
in vpraša ministre sledeče reči:

Če znano visoki je vladi mogoče
in kaj proti temu ukreniti hoče?
Agitacija med ljudstvom širi se kvarna
državi in javnemu redu nevarna,
ljudje so se združili, ki se nikoli
ne vklonijo in predajo alkoholi,
kdo plačal bo davke državi, deželi,
če bodo pijanci in pivci skupneli?
Naklade na vino, na pivo, na žganje
kje bodo, če nikdo ne mara več zanje?
Kdo skrbel potem bo za revne krčmarje,
kam spravljalo ljudstvo bo svoje denarje?
Pretepali fantje ne bodo se več,
s tem tudi zdravnikom zaslužek bo preč!
Kaj bodo počeli beriči, žandarji,
mešetari razni, in žejni komarji?
Kaj pazniki bodo jetniški počeli,
če bodo jetniki po ječah skupneli?
V bolnišnicah se tudi bo zmanjšalo delo,
vsled tega pa celo bo mesto trpelo!
Žene ne bodo potem več tepene,
dekleta ostale pa bodo poštene
in marsikomu to ne bode všeč
to jasno kot dan je, če zmaga ta reč.
Zatorej pač jasno kot beli je dan,
na svetu potreba pižancev je stan
Visoka naj vlada za pijance skrbi,
ker pijanec ves svet pokonci drži!«

II.

Nekoč je bilo, če spomin me ne moti,
v Ameriki, v kraju Minesoti,
prišel sem na shod med Metodiste,
ki hudi prijatelji vode so čiste;
nastopil je pridigar abstinence,
kot dobro bi bilo i za Slovence.
Z mogočnim je glasom pričel tako:
O bratje in sestre pijte vodo!
Zakaj pač opojne pijače bi pili? —
Zato, da veseli in zdravi bi bili? —
Poglejte gosi, predragi moji kristjani,
ki pijejo vodo do mraka od rani!
Kako so zdrave, kako so vesele,
kako so rejene, kako so bele,
kako glasno in veselo čebliajo,
kako se ob vodi veselo imajo,
kako prijetno diše nam pečene!
Zapomnite to si, dekleta in žene.
Vzemite za vzgled gosi si v luži
in nikdar vas naj alkohol ne okuži
in boste lepe in boste vesele
in boste zgovorne in boste debele
in boste prijetne vsem dobrim ljudem;
prijatliji, bodite podobni gosem!

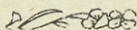
Kaj torej, prijatliji, bi alkohol pili?
Zato, da veliki in močni bi bili? —
Poglejte, predragi prijatliji, vola,
kako je velik, kako je močan,
kako je velik, kako je močan,

kako za vsako delo priročen!
 Premišleno vedno in trezno ravna,
 se ne prenaagli in se ne kesa,
 Nikdar se ne stepe in ne ponočuje,
 nima mačka in plavega ne praznuje,
 solidno živi, se pošteno obnaša,
 in vedno mu tekne voda in paša,
 ne oboli v življenju nikdar,
 živi, dokler ga ne vzame mesar.
 In ko je na mizi kuhan in pečen
 kako je okusen, kako je tečen
 Zatorej svetujem vam, dragi kristjani,
 ki danes na našem shodu ste zbrani,
 vzemite za vzgled debelega vola
 in nikdar ne pijte več alkohola
 in boste zdravi, krepki in močni
 pri vsakem delu vstrajni, priročni.
 In boste v življenju mirni in srečni
 in boste vsem dobrim ljudem všečni.
 Še enkrat: Ne pijte alkohola,
 vzemite za vzgled si debelega vola!
 Še mnogo vem vzgledov iz prirode
 toda za danes dovolj naj bode!
 Za pametne to je ljudi dovolj,
 kogar pa vsužnil je alkohol,
 se spreobrne, ko pade pod kamen
 in tega vas Bog obvarui, Amen!

III.

Spet drugič je bilo, ne vem več kje,
 na narodno slavnost so prišli ljudje.
 »Za narod«, »za narod«, je vse povsod
 natisnjeno bilo: »Za mili rod«.
 Za narod in dom so ljudje številno
 privreli skupaj v domačo gostilno.
 Govorniki vstali so in govorili,
 za narod in dom so zdravice pili.
 Slednjič pa vstal še poredni je škrat
 in tako zdravico napil je takrat:
 Slednjič naj primem še jaz za čašo
 in toplo pozdravim vso družbo vašo,
 ki danes za narodno je pravico
 priredila to veselico.
 Ko društvo pred leti ste ustanovili,
 da bi se skupaj za narod borili,
 priredili ste veselico,
 kjer ste zapili poslednjo petico.
 Brez cvenka ste bili drugega dne,
 glave od mačka so bile težke,
 Ni bilo ob mesecu dosti denarja,
 da peka plačali bi in mesaria,
 s čim plačati ni bilo novih hlač,
 ki jih je otroku naredil krojač,
 toda društvo se je ustanovilo,
 se je veselilo in se je pilo
 brez raznih težkih zaprek.
 Naj počaka krojač in nek!
 Na počaka za novce mesar.
 Sed se je šlo za narodno stvar!

In društvo je raslo in je delovalo
in porodilo ie mačkov nemalo.
So prazne mošnje in prazne glave,
a kaj vse to, če za narod se gre!
Krčmar naš rodoljub je goreč,
ki dela za narod, zase pa še več.
Zatorej tovariši, dvignimo čaše,
Bog živi, Bog živi, društvo naše
in možje, ki so je ustanovili,
da bomo pili in se veselili —
in narodne mačke in prazne glave
in prazne mošnje in solze krvave
in bunke rdeče in modre proge
in rodoljubne vse druge nadloge.
In če treba iti iz hiše:
Naj živi narod, drugo v uh naj me piše!

Abstinent.

1.
Vse zijalasto ga gleda
kot zverino, kot medveda,
vse pošilja ga na mesec
ker mu manjka par kolesec.
»Cvetje« s trnjem ga krtači,
vse se mu poredno pači.
Kdó je ta? Oj saperment!
Abstinent je, abstinent.

2.
Čudne so zmesi življenja
kos veselja, kos trpljenja.
Zmes modrosti in narosti
Hudobije in kreposti. —
Dobro hranimo, uživajmo,
slabo, noro odštevajmo!
Alkohol je minuend,
odštevanec abstinent!

3.
Eden je agent za faife,
drugi za zelene žajfe,
ta cikorijo ponuja,
oni se z bonboni muja,
vsak po svoje agitira,
vsak po svoje krog havzira
kdo za vodo je agent?
Abstinent! Abstinent!

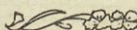
4.
Grd zločinec krog se klati
duše ljudske valja v blati,
srečo rodovin podira
zdravje ruši, mir zavira,

pot njegova je med nami
tlakana s krvjo, s solzami.
Alkohol je delinkvent,
rabelj zanj pa abstinent!

5.
Alkohol nam predseduje,
ob godovih nam goduje,
ob kupčiji, ob sedminah
po gostilnah, po rodbinah,
ob zibeli in ob grobi
v trdem delu in lenobi.
Grd in krut ta prezident!
Vrgel ga bo abstinent!

6.
Kar pritiplje v hlačah, v suknji,
gre po grlu, splava v luknji.
Žena mu doma prejoče,
deca gladna, gola stoče.
Vedno nove mačke zdravi,
dokler smrt ga ne zadavi.
S tem ne morem bit kontent
in zato sem abstinent!

7.
Lepo delo smo končali,
v boju smo se pokrepčali;
oskrbeli smo potente
spet za nove abstimente.
Naših semen korenine
so rešitev domovine!
Lepa hvala! Kompliment —
vam sporoča abstinent!

Krčmar in abstinent.

(Kupleti, zložil in peval Sl. Ravnikar.)

Krčmar.

1.

Mi krčmarji, poštenjaki,
smo usmiljen'ga srcá;
drugi pa da niso taki,
to pač vsakdo dobro zna.

2.

Vsem postrežemo prav dobro
kar najbolj mogoče je,
lačne hitro napojimo,
žejni pa se nasitě.

3.

Tudi vrli narodnjaki
smo pri litru mi vsakdar,
vedno ljubi veseljaki,
žalostni pa skor nikdar.

4.

Narodna mi tudi društva
vsa podpiramo radi,
le ne maramo ubošтва
to nam vedno prav smrdi.

5.

Saj veselje pravo v krčmi
častni prostor zmir ima;
vinski bratec se ti kremži,
če bi moral bit' doma.

6.

Vse lepo doslej je bilo,
zdaj pa prišel je en šment.

Pridga, naj bi se ne pilo —
ta neumni abstinent!

7.

To že res je preneumno,
kar počnejo ti ljudje;
shode delajo pogumno
in se nas nič ne bojé!

8.

Mi pa tega ne pustimo,
še imamo moč v rokah,
imamo povsod večino
v zborih in v občinah.

9.

Kdo pa davek bode plačal
in doklade druge še,
če pijance bo odvrčal
abstinent, — to le ne gre!

10.

Kam pa s pivom, vinom, žganjem,
če se pilo ne bo več?
Kaj bo z revnim zdaj krčmarjem,
vse veselje preč bo preč!

11.

Boj junaški in odločen!
Čakaj, abstinent ohol!
Ščit krčmarjev je prav močen,
še močnejši — alkohol!

Abstinent.

1.

Šlišali smo zdaj krčmarja
in pijanca tudi že,
vsak na svojo struno vdarja
skupno alkohol slavé.

2.

Oča birt bi dušo svojo
kar prodali za en groš,
naj kdo srečo 'zpije svojo,
da le on dobi kaj v koš.

3.

Dušo in telo zapravi
vinski bratec skoraj vsak;
žganjar pa celo zadavi
ženo, dečo, — ta bedak!

4.

Žganje pije mlado, staro,
ženske, moški, vprek vse;
alkohol vse uživa rado
tudi če potem zbolé.

5.

Alkohol polní blaznice,
alkohol kaznilnice,
alkohol rodi krivice,
tira še v morilnice.

6.

Pot se mora mu zastavit,
da ne bo pustošil šment;
mora spaka se zadavit —
to bo storil abstinent.

7.

Kdor res ljubi domovino,
treznosti naj rod uči;
ker to sredstvo je edino,
tujih spon se rešiti.

8.

Abstinenci pa prvenci
v protipivskem boju so;
vsaj zavedni vi Slovenci
vsi pogumno v vrsto to!

9.

Krepko v roke si sezimo,
delo blagoslovi Bog!
Delati, to prisezimo,
vedno večji bôdi krog!

Konec poročila o kongresu.

Po Martinovi nedelji.

(Z Dolenjskega.)

Kdor ima mladino, ta ima svet, se sliši pogostokrat. Če smemo ta pregovor obrniti tudi na protialkoholno polje, se nam obeta žalostna, in zlepa ne bomo imeli še sveta. Poizvedoval sem večkrat pri otrocih, koliko popijejo. Vselej sem se zavzel, kako more majhen otrok použiti toliko alkoholnih pijač. Lahko pa rečemo, da jih použijejo še več kakor povedo, ker večji učenci ne povedo odkritosrčno. Sklepati in računati se more le na podlagi, kakor izpovedo mlajši učenci.

Težko je dobiti otroka, ki ne bi pil vsak dan. Zlasti pa so nekateri takozvani „narodni prazniki“ prava kuga za mladino, ki jo zastrupijo in napravijo nesrečno za vse življenje. Med take izvoljene praznike spada posebno Martinova nedelja.

Vinogradnik je vesel, da je srečno spravil svoje pridelke, mošt je pokipel, in nastala je dobra kapljica, purani so tudi postali že godni. Veselje pa se mora kazati tudi nazunaj, in kje naj se pokaže ložje kakor v pijači? „Pijmo in jejmo!“ to je geslo Martinove nedelje. Seveda mora tudi mladina biti deležna tega splošnega veselja, torej tudi pijače. Kako kratko je tako veselje in kako žalostne nasledke ima! Seveda se tukaj misli na takojšnje nasledke. Ko bi pametni ljudje samo malo pomislili, kaj bo drugi dan, potem bi vsaj ti ne silili svojih otrok v to pogubonosno brezdnost. Naj številke pokažejo to neumno početje v vsej svoji grozi.

V I. razredu je bilo izmed 86 učencev pilihih 38; nekateri med njimi močno, da je imelo napretna učinka; eden ni pilu ničesar. V II. razredu

je bilo med 61 učenci pijanih 16; 4 niso pili ničesar. V drugih razredih se pa ni moglo razmerje dognati, ker učenci niso v tem oziru odkritosrčni. V treh višjih razredih je bil samo 1 učenec, ki ta večer ni pil.

Žalosten pogled! Če bi se to zgodilo samo enkrat v letu, bi se udarec še prebolel. Ta žaloigra se ponavlja, če ne tako pogostokrat in ne v tako velikem številu, vsaj večkrat. Med malimi učenci se dobe taki, ki redno pijejo slivovko vsak dan. Med 52 učenci I. razreda so letos 4, ki vsak dan pijejo slivovko. Lani jih je bilo v istem razredu 12, ki so jo pili redno, 3 celo taki, ki so jo pili zjutraj, preden so šli v šolo. Čudno, da so bile to same — deklice.

Ni treba na dolgo in široko razlagati, kako slabo vpliva to na otroke. Če bi pijača res dala moč, potem bi morali otroci biti močni, kakor je bil Golijat, o vendar se ločijo na prvi pogled od onih, ki manj pijejo. Suhi so, barve nimajo nobene, čeprav nekateri pijejo vino zato, da bi bili bolj rdeči. Pri tistih, ki ne pijejo, se pokaže na licih rdeča barva, pri drugih pa ni opaziti te oznanjevalke zdravja. Imel sem priliko opazovati otroke na več krajih. Po Tirolskem, kjer nimajo vina, pač pa mnogo mleka, so otroci rdeči in okroglih lic, kakor polna luna. V onih krajih Štajerske, ki ne prideluje vina, imajo otroci popolnoma drugačno fizijognomijo, kakor v vinorodnih pokrajinah Toliko glede telesa.

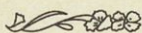
Še bolj žalostne posledice ima alkohol glede dušnih zmožnosti. Da bi bil otrok v šoli pazljiv! Kako, ko ga zavžiti alkohol omamlja, da ne more misliti, večkrat pa celo zadremlje. Telo ni zdravo, v bolnem telesu pa ne prebiva zdrava duša. Vsak napredek je nemogoč. Otroci ostanejo topi, duh njihov nerazvit. Če pridejo v svoji karijeri do II. razreda, je že veliko.

Kdo pa je kriv tega? Nekaj gotovo ozračje, ki v njem otrok zraste; glavna krivda pa pade na starše, kar pa se jim deloma ne more toliko šteti v zlo, ker delajo večinoma v tem mnenju, da bodo otroci bolj močni in veliki. Grozovito morajo biti zaslepljeni, da jim vsakdanja žalostna izkušnja ne spodbije njihovega napačnega mnenja. Večkrat pa je kriva tudi njihova nemarnost in brezbriznost, posebno pozimi. Mnogi so tako brezbrizni, da ne pripravijo otrokom o pravem času zajtrka, da bi mogli v šolo. Kako si pomagati? Hitro dajo otroku kos kruha in kozarček slivovke; kruh potoži lakoto, slivovka pa „da toploto“. S tem mislijo, da so izpolnili svojo dolžnost še v večji meri, kakor je bilo potrebno. Gorje po učitelju, ki se mora truditi s tako izvrstno preskrbljeno mladino!

Kdaj pa se bo obrnilo na bolje? S težkim srcem se mora reči, da se bo to zgodilo v silno dolgem času in zelo težko. Otroci so popolnoma prepojeni s pivskim duhom in pivskimi navadami. Nikdo se noče odreči tej tako hladilni in krepilni pijači. Celu učencem I. razreda je bilo zastoj prigovarjanje k abstinenici. Vsaka beseda je bila bob ob steno. Med 109 učenci I. razreda se je oglasila samo ena učenka, ki se hoče vzdržati mesec dni!

Celo v nekako čast si štejejo pijanost. Na vprašanje, kdo je bil že pijan, so začeli mali učenčki s takim veseljem klicati: Jaz, jaz! kakor bi bilo to kako posebno častivredno dejanje. Neka deklica je na vprašanje, če je je kaj sram, kadar je pijana, hitro odgovorila! „Mene ni nič!“

Kjer pa izgine enkrat sramežljivost, tam je tudi upanja na poboljšanje in boljšo bodočnost jako malo.

Kaj pa Trst?

Prepotrebno je, da se ozremo proti južni točki našega ozemlja — Trstu.

Trst, največje trgovsko mesto naše monarhije, kjer živi nešteto roko-delcev kakor težakov, zidarjev, ladjetesačev i. t. d. zaposlenih pri raznih podjetjih in tudi mnogo kapitalistov, mislil si bode kdo, da ima naše delo kaj zaslombe med temi sloji. Toda moti se.

Pojdi zjutraj po mestu, ko gredo delavci na delo, pa bodeš takoj opazil. Zjutraj ne sme manjkati glažek „okrepčila“. Opoldne pri kosilu polič ali več. In zvečer, ob nedeljah, praznikih dobiš jih edino-le v gostilni. Toli mladini koli starcem so priljubljene smrdeče beznice. Nedelja se od delavnika razloči le po tem, da je ob nedeljah več pi-ančevanja, vpitja in pretefov! In poglejte posledice tega! To so: velikomestna revščina, beda in bolezen. Poglejte otroke, kako so izpiti! Sploh pa ti bode vsak Tržačan, ako ga vprašaš, koliko gostiln je v Trstu, odgovoril, da jih je več nego na Dunaju, in kako ponosen bode na to! Razprodajalnic vina (spaccio vini) je čez 500 in namestništvo še vedno daje nove koncesije. Gostilna pri gostilni, žganjarna pri žganjarni, to je ena glavnih žil tržaške industrije. Kaj so pa posledice? Čitaj tržaško kroniko; nešteto pretefov, nesreč in smrti. Tudi porotnih razprav ne manjka, ker še le v zaporu se ohladi vroča kri pijancev. Če pa človeku zineš kaj o našem gibanju, te začudeno pogleda, kako si moreš kaj takega misliti ali celo kaj takega izvrševati!

Kaj pa okolica? Ta lepi, divni kraj, kjer prebiva dobri slovenski rod? Tudi ta se malo razločuje od mesta. Tudi tu ne manjka gostiln. Najbolj žalostno pa je to, da pijančevanje pospešujejo narodna „Konsumna društva“. Kaj je konsumno društvo na Tržaškem? Nič drugega ni nego beznica, ustanovljena od narodne gospode, kateri to mnogo koristi, kjer člani — delavci zapijo ob nedeljah to, kar so med tednom zaslužili. Taka „Konsumna društva“ naravnost kradejo ugled pravih konsumnih društev. Če bi bila revizija trgovske sodnije kaj stroga, bi ta društva, kar čez noč izginila.

Najbolj žalostno pa je to, da faktorji, ki so poklicani v to, da ljude uče in navajajo k treznemu življenju, sami pospešujejo pitje. Pri vsaki narodni veselici, plesu, shodu i. t. d. mora biti množina vina, s katerim se narod visoko „dviga“ in „rešuje“.

Alkohol je kriv tudi nezavednosti ljudstva. Narodnjaki sami jočejo o nezavednosti in nerazsodnosti ljudstva, pa vendar oni to sami pospešujejo.

Toliko za danes. Žalostno, nad vse žalostno!

Na narodna društva se ne moremo dosti zanašati, ker so ista popolnoma v krempljih alkoholizma. Upamo, da bode narodno-krščanska demokratska ideja, ki se je začela pred kratkim gibati na Tržaškem, začela tudi delovanje za trezno življenje. Krščanska izobraževalna društva, umerite svoje delovanje tudi na to, da privedete ljudstvo k treznemu življenju!

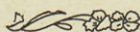
Še tega je treba!

Družba sv. Mohorja zapeljuje ljudi v pijančevanje.

To pravimo ne samo mi, ampak pravijo tudi mnogi drugi, ki nas od vseh strani opozarjajo na zapeljivo-lažnjivi in zoprno „ilustrirani“ inserat „Skrbite za zdravje (!) želodca!“ na prvi (!) strani letošnjega koledarja.

Povedali smo družbi že lansko leto, da to vendar ne gre, da imamo pijancev in pijanstva že dovolj, ni treba da bi jih nam še cerkvena družba narejala — pa ni pomagalo nič. Letos denejo tega spaka na prvo stran, da bi pač nikdo ne prezrl, — seveda pa tam zadej tudi še druge šnopse z ravno tako hinavsko-priliznjenimi besedami priporočajo. Ali je tega Družbi sv. Mohorja treba? Tistih par kron ki jih dobi za inserat, — ali naj to odvaga škodo, ki jo to zapeljevanje v šnopsarijo med ljudstvom napravi!? Pa če bi bil še tolik dobiček, — nemoralno je iz škode drugih dobiček delati. To pa ravnotako kakor za Družbo sv. Mohorja velja tudi za časnike. Zato bi dosledno tudi ti morali vse take inserate principijelno odklanjati.

Zdaj smo povedali. Čemo videti, kaj bo drugo leto. Mi bomo na straži.

Naše ljudske igre — šole pijančevanja.

Piše se nam: Začeti moramo med ljudstvom z igrami protialkoholne vsebine. Kaj nam pomagajo najlepši članki ko se pa vedno med našim ljudstvom vrše igre, ki se gode v gostilni in kjer se sistematično predočuje slast pijančevanja.

Zgled: V zadnjem koledarju Družbe sv. Mohorja berem igro Medvedovo (!) „Prvi April“. Na prvi strani: „(Pred seboj ima steklenico slivovke in pije)“.

Prosim, preberite samo prvi dve strani, kjer vedno „natoči“ in „pije“. — Zadaj v koledarju je pa članek: Naš največji sovražnik!

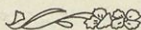
Kaj bo ljudstvu bolj ugajalo, ali ne prvo? In če se to na odru predstavlja? Pobije vsak članek!

Še nekaj! V zadnji zbirki ljudskih iger je neka prestava R....jeva iz neke nemške igre, kjer se pa sploh vedno ponavlja, „pije“, „vnovič pije“, „še natoči“ in „v popolni pijanosti zaspi“.

Jaz nisem abstinent, ampak nad tem sem se zgražal.

Ali se ne vrši sploh polovica naših ljudskih iger v gostilni?

Pijance imajo ljudje itak vsak dan pred očmi, ali bi ne bilo mogoče spisati enkrat — kako žrtev pijanosti? To bi vplivalo na odru bolj kot kak članek.

Raznoterosti.

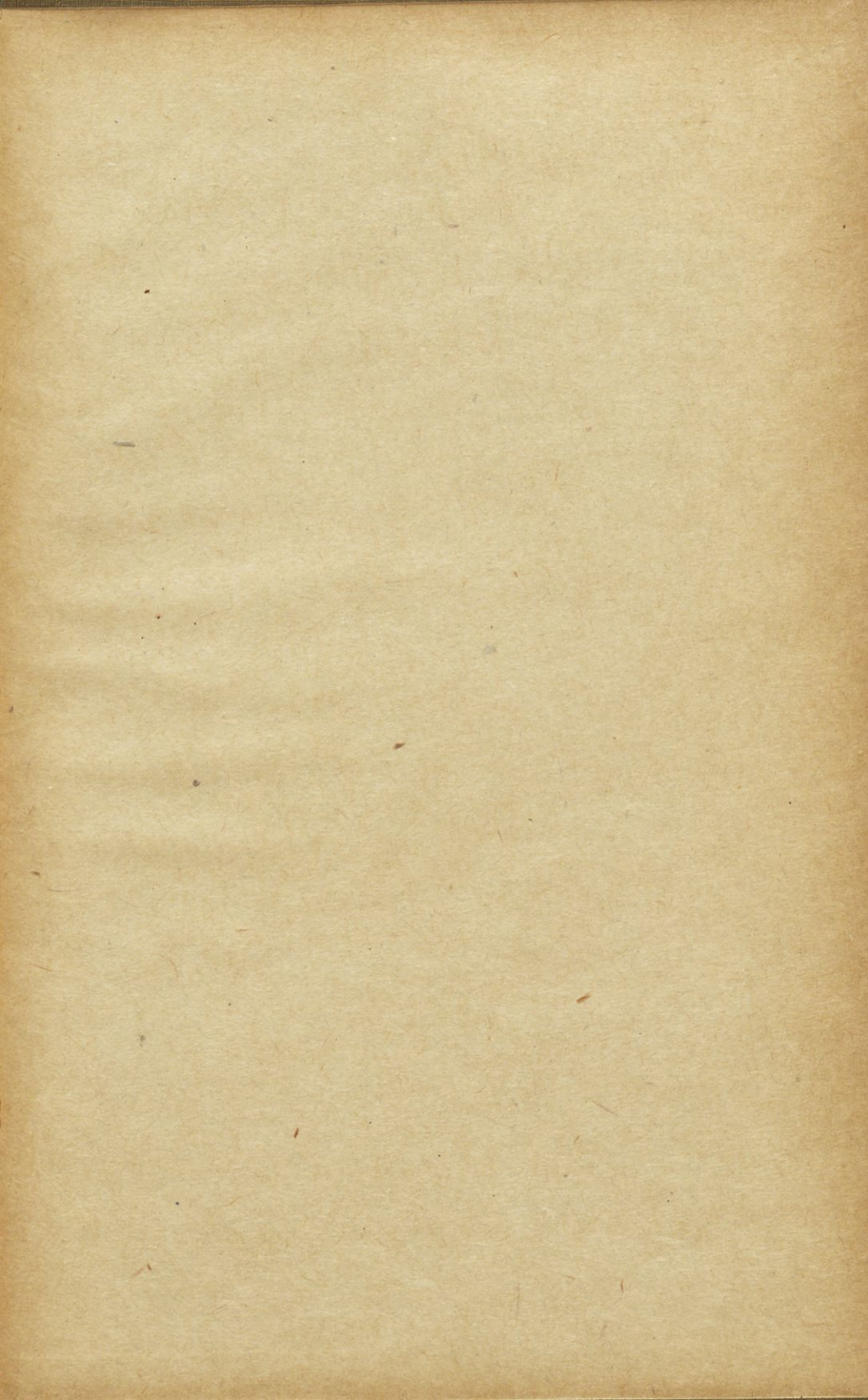
Konferenca pri deželni vladi. Ni bila velika, vendar pomenljiva in bo zanimala naše prijatelje. V zadnji številki „Zlate dobe“ ste brali našo vlogo na deželno vlado. To vlogo so pretresali pri deželni vladi dne 25. oktobra v enourni seji, gospod deželni predsednik baron Schwarz, gospod dvorni svetnik grof Chorinsky in naš urednik. — Deželna vlada je pokazala nekaj volje, podpirati naše stremljenje, kolikor je v njenem delokrogu. Izdala je že na podrejene organe dokaj odločno odredbo v zadevi podeljevanja koncesij. Morda bomo ob drugi priliki mogli kaj več poročati. Seveda bi bilo naše stališče pri deželni vladi veliko lažje, ko bi tisti ljudje, ki o protialkoholnem delu nočejo nič drugega vedeti, kakor: „vlada naj kaj stori!“ ko bi hoteli le z mazincem ganiti in nam poslati konkretnega materiala v tozadevnih prestopkih. Zdaj pa tudi pri vladi niso tako kratkovidni, da bi ne vedeli, da je beseda „vlada naj stori!“ Le dober izgovor, da — njim ni treba nič storiti. Iz cele dežele smo dobili le tri pisane pritožbe, dasi se ustne pritožbe slišijo dan na dan. Mi seveda pri vsem tem ne bomo nehali urgirati, da vlada — centralna kakor deželna — stori vse, kar le more storiti v omejevanje tega najhujšega zla, ki razjeda deželo in državo.

S Štajarskega. Dne 1. oktobra 1909 je v pijanosti zaklal kmet Štefan Klemen iz Slovenje vasi svojo lastno hčerko Ano, 19let staro. Šel je nad svojo ženo z nožem, omenjena hči pa je hotela mater braniti; a tu je oče hčer zaklal, da je bil kar mrtva.

Take in še več podobnih reči se godi na Štajarskem. Gospodje v Mariboru pa nočejo o kaki družbi treznosti nič slišati! . . .

Prošnja za družbo treznosti leži že nad eno leto — nerešena. Doslej smo molčali, ampak eno leto je dosti.

Čemu so neki potem resolucije, če se ne misli izpeljati, kar se govori?

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJILNICA

00000476289

